

Cenzura u društvenim medijima

Hrvoić, Antonio

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Virovitica University of Applied Sciences / Veleučilište u Virovitici**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:165:005022>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-23**

Repository / Repozitorij:

[Virovitica University of Applied Sciences Repository](#) -
[Virovitica University of Applied Sciences Academic Repository](#)

VELEUČILIŠTE U VIROVITICI
Preddiplomski stručni studij Poduzetništva

ANTONIO HRVOIĆ

CENZURA U DRUŠTVENIM MEDIJIMA
ZAVRŠNI RAD

VIROVITICA, 2022.

VELEUČILIŠTE U VIROVITICI
Preddiplomski stručni studij Poduzetništva

CENZURA U DRUŠTVENIM MEDIJIMA
ZAVRŠNI RAD

Mentor:

Ivana Vidak, dipl.bibl. i prof., v.pred.

Student:

Antonio Hrvoić

VIROVITICA, 2022.

ZADATAK ZAVRŠNOG RADA

Veleučilište u Virovitici

Preddiplomski stručni studij Poduzetništva - Smjer Poduzetništvo

OBRAZAC 1b

ZADATAK ZAVRŠNOG RADA

Student/ica: ANTONIO HRVOIĆ JMBAG: 0307016754

Imenovani mentor: Ivana Vidak, dipl. bibl. i prof., v. pred.

Imenovani komentor: -

Naslov rada:

Cenzura u društvenim medijima

Puni tekst zadatka završnog rada:

Na temelju dostupne i proučene literature (kroz različite izvore: knjige, časopise, zbornike, internet) konstruirati sadržaj i strukturu rada. Definirati pojam cenzure (vrste cenzura, povijest cenzure) i društvenih medija općenito. Također, utvrditi pojmove vezane uz zaštitu podataka (GDPR), kakav utjecaj ono ima i zbog čega je potrebno. Na primjeru integrirati teorijski dio vezan uz cenzuru na društvenim mrežama.

Datum uručenja zadatka studentu/ici: 28.07.2022.

Rok za predaju gotovog rada: 09.09.2022.

Mentor:

Ivana Vidak, dipl. bibl. i prof., v. pred.

Dostaviti:

1. Studentu/ici
2. Povjerenstvu za završni rad - tajniku

CENZURA U DRUŠTVENIM MEDIJIMA

CENSORSHIP ON SOCIAL MEDIA

SAŽETAK – Osnovna svrha ovog završnog rada je istražiti koliko su zaštićeni podaci korisnika društvenih medija, te koliko se i što točno zabranjuje/cenzurira na društvenim medijima. Nakon objašnjenja razvoja Interneta i kako je došlo do društvenih medija te objašnjenja pojma cenzure i povijesti cenzure objasnit će se na primjeru iz Zakona Republike Hrvatske određene Zakone koji su napravljeni za zaštitu osobnih podataka i tajnosti podataka, te će biti objašnjen GDPR (General Data Protection Regulation) i svaka sastavnica te regulacije, uz sve ove načine također će biti dan jedan način zaštite podataka koji nije od strane vlade. Nakon što smo upoznati sa nastankom društvenih medija, pojmom cenzure i zaštitom podataka rad će se fokusirati na kraju na utjecaj koji društveni mediji imaju u svijetu, koliko štite podatke i primjere težih i lakših tipova cenzure koji se događaju na društvenim medijima.

Ključne riječi: cenzura, zaštita podataka, osobni podaci, korisnici, društveni mediji

ABSTRACT – This undergraduate thesis is focused on researching how social media protects user data and what social media platforms censor or block from their users. After explaining the evolution of internet, how social media came to be, what is censorship and the history of it the thesis will go on to explain how data protection and data secrecy works under Croatian Law, after explaining the Croatian Law the work will explain what and how the GDPR (General Data Protection Regulation) works and all its components, with all these government data protection explanations there will also be an example of data protection which a user can enact by themselves. After the data protection explanations the work will focus on explaining the impact social media has on the world and then it will give examples of social media data protection and heavy and light censorship.

Key words: censorship, data protection, personal data, users, social media

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. ŠIRENJE INTERNETA	2
2.1. Povijest interneta.....	2
2.2. Proširenost interneta.....	3
3. CENZURA	5
3.1. Povijest cenzure	6
3.2. Vrste cenzure	7
4. ZAŠTITA PODATAKA.....	9
4.1. Autorsko pravo.....	9
4.2. Zaštita tajnosti podataka	12
4.3. General Data Protection Regulation (GDPR).....	15
4.3.1. Opće odredbe.....	15
4.3.2. Principi.....	15
4.3.3. Prava nositelja podataka	16
4.3.4. Upravljač i procesor.....	17
4.3.5. Prijenosi osobnih podataka u treće zemlje ili međunarodne organizacije.....	18
4.3.6. Neovisna nadzorna tijela	18
4.3.7. Suradnja i dosljednost.....	19
4.3.8. Pravni lijekovi, odgovornost i kazne	19
4.3.9. Odredbe koje se odnose na posebne situacije obrade.....	20
4.3.10. Delegirani akti i Provedbeni akti	20
4.3.11. Završne odredbe	20
4.4. Tor, “Onion routing” i anonimnost.....	21
5. POPULARNOST DRUŠTVENIH MEDIJA	23

6. PRIMJERI CENZURE NAJPOPULARNIJIH DRUŠTVENIH MEDIJA	25
6.1. Meta (Facebook i Instagram)	25
6.2. Google (YouTube)	29
6.3. Tencent (WeChat) i ByteDance (TikTok i Douyin)	31
6.ZAKLJUČAK.....	35
7. POPIS LITERATURE.....	36
8. POPIS ILUSTRACIJA	39

1.UVOD

Razvoj tehnologije je promijenio svijet u kojem živimo, internet je nevjerojatan alat za spajanje ljudi i održavanje konekcija između njih. Dok je Internet nešto fantastično što otvara mnoge mogućnosti, kako je postao sve više i više mainstream i kako su se ljudi okupljali na društvenim medijima nije trebalo dugo da određeni zakoni i pravila od strane vlada dođu i počnu blokirati određene podatke na njima. Osim što su vlade blokirale određene informacije također su i tražile određene informacije od vlasnika društvenih medija o svojim korisnicima. Cenzura je oduvijek bila prisutna sve od prije Krista pa do danas, u svrhu očuvanja onoga što pojedina država smatra zdravo spaljene su bile knjige, uništeni filmovi, zabranjeni načini razmišljanja i danas blokirane objave na društvenim medijima te je sada pitanje da li je cenzura nešto dobro ili loše?

U ovome radu proć će se kroz mnoge primjere cenzure, neki primjeri će biti teži, neki lakši. Poanta svih ovih primjera će biti u tome da potakne kritičko razmišljanje čitatelja kako bi sam odlučio da li je cenzura potrebna i ako da, koliko je treba?, zašto? i što bi se trebalo cenzurirati?. Također u radu osim cenzure bit će dosta korisnih informacija o zaštiti podataka i načinu na koji razni društveni mediji tretiraju podatke svojih korisnika.

U prvom poglavlju rada objašnjava se pojam Interneta, njegov nastanak, evoluciju, proširenost i podjelu. Drugo poglavlje rada će se baviti pojmom cenzure, njezinom povijesti i vrstama u kojima se javlja. U trećem dijelu rada objasniti će se na primjeru Zakona o autorskom pravom i srodnim pravima RH, Zakona o tajnosti podataka RH i EU regulative GDPR načine na koji vlada osigurava svoja i naša prava nad našim informacijama, u ovome dijelu ćemo također proći kroz jedan od načina zaštite podataka koji osoba sama može poduzeti. Nakon objašnjenih svih potrebnih pojmova u četvrtom poglavlju će biti objašnjen još detaljnije pojam društvenog medija te pokazana njihova popularnost čime će u predzadnjem poglavlju biti detaljnije analizirana cenzura na najpopularnijim društvenim medijima poput Facebook-a, TikTok-a, WeChat-a i YouTube-a.

2. ŠIRENJE INTERNETA

Kako vrijeme prolazi internet postaje sve važniji i važniji u našim životima, zabavljamo se, educiramo, zarađujemo i spajamo putem njega. Bez interneta živjeti za većinu ljudi u razvijenim zemljama postaje nezamislivo i nije čudo zašto, to je alat putem kojega možemo komunicirati s milijunima različitih ljudi, čitati njihova mišljenja i dijeliti naša, sklapati razne dogovore, naručivati razne stvari,... Internet nam daje mogućnost da milijuni različitih ljudi dijele svoja mišljenja i nalaze nove načine za rješavanje postojećih problema kako bi se poboljšao životni standard svih ljudi.

2.1. Povijest interneta

Internet je započeo 1960-ih godina u Sjedinjenim Američkim Državama gdje su znanstvenici željeli proizvesti lakši način komuniciranja između sebe. Glavni razlog zašto je SAD želio stvoriti novi i bolji način komuniciranja je bio Hladni Rat i opasnost nuklearnog oružja, tada je bio stvoren ARPANET (Advanced Research Projects Agency Network). ARPANET je bila mreža koja je dopustila određenim znanstvenim i akademskim organizacijama da lakše međusobno komuniciraju. 1.1.1983. se smatra rođendanom interneta kada je vojna tehnologija prešla u ruke običnih ljudi.¹ Naravno ovdje naša priča ne staje zbog toga što je uskoro nakon toga, Tim Berners-Lee, britanski znanstvenik, stvorio World Wide Web (WWW) u 1989. dok je radio za CERN, također napravljeno kako bi se olakšala komunikacija između znanstvenika ideja je bila da se pomoću računala, podatkovnih mreža i hiperteksta stvori moćan i jednostavan za korištenje globalni informacijski sistem.² Nakon što je bio izumljen World Wide Web internet je neko vrijeme bio mjesto gdje smo mogli naći puno informacija koje su bile dostupne korisnicima putem svijeta, no problem je bio u tome što je takav internet bio samo za čitanje, Web 1.0. Web 1.0 je bila prva generacija interneta i iako korisna nije dozvoljavala da korisnici ostavljaju komentare, promijenjuju tekst ili stvaraju svoj sadržaj na internetu. Kako je vrijeme prolazilo neki su ljudi vidjeli veći potencijal u internetu nego velike nedotakljive enciklopedije i tada je početkom 2000-ih započeo Web 2.0. Web 2.0 nije novi internet, nego već su na postojeći internet bile dodane određene tehnologije poput npr.

¹ Usg.edu, A Brief History of the Internet, https://www.usg.edu/galileo/skills/unit07/internet07_02.phtml (1.8.2022.)

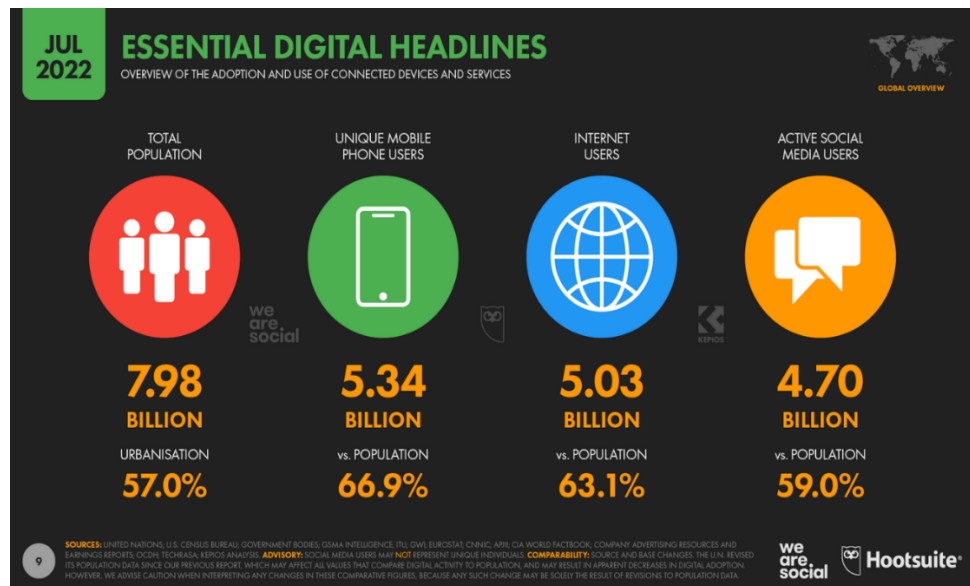
² CERN, A short history of the Web, <https://home.cern/science/computing/birth-web/short-history-web#:~:text=Tim%20Berners%20Lee%2C%20a%20British,and%20institutes%20around%20the%20world.> (1.8.2022.)

Javascripta koje bi omogućile korisnicima međusobnu interakciju. Nakon Web 2.0 javljaju se razne nove vrste stranica npr. blogovi, društveni mediji, stranice za dijeljenje videa i također se javlja pojam software kao servis.³ Danas se javlja pojam Web 3.0 ali nitko ne može dati definiciju što bi točno to značilo i do kakvih promjena će doći, dosta se javljaju pojmovi kriptovaluta, blockchain tehnologije, AI inteligencije i sl. ali nema još točne definicije koju bi mogli koristiti ili čak točnog primjera kako bi se web 3.0 razlikovao od postojećeg interneta.

2.2 Proširenost interneta

Od rođenja interneta 1983. godine teško bi bilo normalnoj osobi zamisliti koliko veliki utjecaj će ta nova tehnologija imati na cijelo čovječanstvo, danas postaje nezamislivo da ne postoji besplatan pristup internetu u centrima gradova i sela, kafićima, trgovinama i sl. Sasvim nam je normalno da komuniciramo putem interneta i društvenih mreža sa osobama koje su tisućama kilometara udaljene od nas no pitanje je koliko točno ljudi je korisnik interneta.

Slika 1. Korisnici interneta srpanj 2022.

Izvor: <https://datareportal.com/global-digital-overview#:~:text=A%20total%20of%205.03%20billion,12%20months%20to%20July%2022.> (1.8.2022.)

³ History Computer (2022): Web 2.0 Explained: Everything you need to know, <https://history-computer.com/web-2-0/> (1.8.2022.)

Na slici 1 se mogu vidjeti prikupljeni podaci za srpanj 2022. godine iz raznih velikih institucija poput Eurostata, Ujedinjenih Naroda, Državnih tijela,... o tome koliko je spojeno ljudi na internetu u postocima, od 7.98 bilijuna ljudi koji žive na planeti Zemlji 63.1% se koristi internetom te se skoro svi korisnici također koriste i društvenim medijima.

Internet je već proširen na preko 60% svjetske populacije i taj postotak samo nastavlja svoj rast, kako vrijeme prolazi najvjerojatnije će 99% svih ljudi imati uređaj kojime će moći pristupiti internetu i time svim ostalim ljudima na svijetu. Ovi postoci pokazuju ogroman potencijal i važnost interneta za sve ljude i potrebu da internet bude prisutan u našim životima kako bi ih olakšao.

3. CENZURA

Cenzura je riječ s kojom nije teško doći u susret, najčešće riječ ima negativne konotacije i u ovom dijelu rada bit će objašnjeno njezino značenje, podrijetlo, povijesti i vrste u kojima se javlja. Konkretna definicija riječi glasi: “**cenzura** (lat. *censura*: procjena imetka, ocjena), kontrola i zabrana protoka informativnih, kulturnih i umjetničkih sadržaja koje poduzima neko vladajuće tijelo (državno, vjersko, stranačko, korporativno i dr.) u svrhu pretpostavljene dobrobiti zajednice ili društva.”⁴ Osim definicije riječi također možemo malo detaljnije njene konkretne funkcije opisati kao: “...na zakonskim propisima zasnovano djelomično skraćivanje ili potpuna zabrana knjiga, muzičkih i umjetničkih djela, tekstova u novinama i u drugim medijima, ob. iz sigurnosnih, moralističkih, vjerskih ili političko-ideoloških razloga [*oštra cenzura; uvesti cenzuru; podvrgnuti cenzuri*] **b. razg.** kontrola koja se obavlja neformalno, mimo zakona i drugih propisa, korištenjem moći utjecajnih pojedinaca ili institucija političke i ekonomske vlasti”⁵

Početak riječi cenzura dolazi iz lat. *Censura* gdje su rimski cenzori bile osobe koje su na početku bile zadužene za brojanje stanovništva, ta dužnost se je nakon nekog vremena pretvorila u *regimen morum*, administraciju koja je bila zadužena da ocjenjuje i osuđuje moralne vrijednosti rimskog stanovništva. Ona je uvijek predstavljala lošu stranu moći gdje se koristi kao preskriptivni lijek, a ne preskriptivan s raznim poslovicama poput “ono što ne znaš ne može te povrijediti”; “don’t rock the boat”; “pas devant les enfants” bez obzira na to da li ju provodila Crkva ili razna “poročna društva” u Europi i Americi iz 19.st. svi cenzori se zajedno slažu s Jehovinom “Nemoj.” Naime cenzura ima najmanje laskav stav prema čovječanstvu te smatra da su ljudi glupi, naivni, slabi i pokvareni te ih treba zaštititi od samih sebe tako da im se laže bolje nego da im se kaže istina kako ne bi sami sebe povrijedili. (Green i Karolides, 2005:18) Cenzura je alat i kao svaki alat može biti korištena u dobre i loše svrhe, cenzura nikada ne može nestati jer sve dok postoji društvo postojat će i stvari koje to društvo jednostavno ne prihvaća. Cenzura definitivno ima svoje pozitivne strane poput zaštite autorskih prava, zaštite djece i maloljetnih od neprimjerenih sadržaja te korporativnih interesa (npr. djeca ne bi trebala pristupiti kockarskim stranicama ili čitati eksplicitne materijale). Mnoge vlade kroz povijest su

⁴ Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Krleža (2021.) :Cenzura, <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=11246> (1.8 2022.)

⁵ Hrvatski Jezični Portal, Cenzura, https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f11uXhU%3D (1.8.2022.)

počele voditi cenzuru ne zbog držanja zdravog razmišljanja nego već zbog toga žele zadržati moć i uništiti načine razmišljanja koje ta vlada smatra lošima za svoj utjecaj.

Indija je zemlja koja ima zanimljivu priču o cenzuri eksplicitnih materijala, naime u 2013. godini Kamlesh Vaswani, zagovaratelj, je započeo parnicu javnog interesa u kojoj je argumentirao da zbog visokog postotka silovanja mladih djevojaka u Indiji trebali bi zabraniti sav pornografski materijal na internetu. U kolovozu 2015. Godine nakon mnogo raspravljanja Visoki Sud Indije je to i učinio, 857 stranica koje sadrže određene materijale je bilo zabranjeno što je napravilo velike pobune i zakon je nakon velikog otpora bio maknut. Priča ovdje ne završava zbog toga što 3 godine poslije, u 2018., je zakon ponovno došao na moć zbog toga što su 4 dječaka silovala curicu od 16 godina i jedan od njih je rekao kako je dobio ideju od gledanja određenih videa na mobitelu.⁶ Bez obzira na zabrane i restrikcije nove stranice su se našle i ljudi iz Indije još uvijek uspijevaju pronaći traženi materijal, da li je ovo problem u koji se vlasti trebaju miješati ili je to kulturni problem i cenzura nema mjesta u njemu je za svaku osobu da promisli i odluči.

3.1. Povijest cenzure

Saznanjem o značenju i podrijetlu riječi cenzura dolazi se do određenih spoznaja riječi. Cenzura nije nešto novo i imamo mnogo primjera iz povijesti, prvenstveno cenzure tiska pošto u to vrijeme još nije bilo radija, televizije ili interneta kao npr.:

- U 5. St. pr. Kr. spaljena u Ateni agnostička knjiga “O bogovima filozofa” Protagore
- U 4. St. pr. Kr. na smrt osuđen Sokrat zbog “Kvarenja mladeži” svojim razmišljanjem
- U staroj Kini 213. pr. Kr. car Qin Shi Huangdi naređuje da se zaplijene i spale sve knjige za koje određuje da ugrožavaju državne interese
- Uništena Aleksandrijska Knjižnica 391. godine
- Nakon što je u 15. St. izmišljen tiskarski stroj papa Siksto IV strogo zabranjuje nekontrolirano tiskanje knjiga

⁶ Vaz C. (2021): India’s porn ban and everything you need to know about it in 2021., <https://www.bingedaily.in/article/indias-porn-ban-and-everything-you-need-to-know-about-it-in-2021> (1.8.2022.)

- Pojavom reformi Marthina Luthera engleski kralj Henrik VIII 1526. objavljuje prvi popis zabranjenih knjiga
- Krajem 15. St. politička moć Crkve slabi te od 16. do 19.st. počinju vladari država stvarati zakone protiv slobodnog tiska
- U 20. St. javljaju se najoštriji zakoni o cenzuri u totalitarnim režimima u kojima se javlja potpuni nadzor nad autorima, izdavačima, tiskarima, knjižnicama,... značajni takvi režimi su SSSR, Njemačka i Italija⁷

Kao primjer cenzure iz povijesti također možemo spomenuti Hrvatsku, gdje je prije 1990. god. i njezine samostalnosti morala poštivati tuđe zakone. Nakon 1945. u Jugoslaviji, čiji je član također bila i Hrvatska, cenzura nije službeno postojala ali bez obzira sloboda tiska i filma se je ograničavala. Sve je moralo proći kroz javnu administraciju gdje bi se odlučivalo da li je određeni materijal dobar i primjeren za građane Jugoslavije, mnogo knjiga je bilo zabranjeno među njima najveći dio knjiga iz inozemstva. (Grgić, 2000:117) Nakon Jugoslavije kada je Hrvatska postala samostalna država sve restrikcije na slobodu tiska i govora su bile maknute i to je upisano u Ustavu Republike Hrvatske.

Nakon tiska, filma i radija dolazimo na internet gdje su mnogi na početku mislili da cenzure neće biti i dok je to na neki način još uvijek istina, pogotovo ako pogledamo dark web gdje je regulacija vrlo slaba obični surface web definitivno nije toliko slobodan i dobar primjer za to su društveni mediji koje ćemo detaljnije proučiti u slijedećim poglavljima.

3.2. Vrste cenzure

Cenzuru možemo podijeliti u tri vrste:

- Preventivnu
- Suspenzivnu
- Autocenzuru⁸

Preventivna cenzura je kada vladajuće tijelo pokušava maknuti informacije koje smatra lošima prije objave. Kao primjer te cenzure možemo uzeti Disney+ u Kini, Disney+ je pretplatnička usluga koju pruža Disney, ona dopušta svojim pretplatiteljima da gledaju razne

⁷ Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža (2021.): Cenzura, <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=11246> (1.8.2022.)

⁸ Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Krleža (2021.) :Cenzura, <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=11246> (1.8 2022.)

filmove i serije koje je proizveo Disney ili kompanija koja ima ugovor s njim. Dok je za pretplatitelje izvan Kine dostupno sve, u Kini je blokirano nekoliko epizoda serija i neki filmovi zbog toga što sadrže određene scene koje se protive režimu Kineske Vlade. Konkretno je maknuta epizoda jedne od najpopularnijih američkih serija “The Simpsons” u kojoj se spominje vrlo značajan datum za Kinu 4.6.1989. također zvan “Tiananmen Square massacre” kada je na Tiananmen trgu u Bejingu bio veliki studentski protest na kojem su mnogi studenti bili ubiti od strane Kineske Vlade zbog toga što su željeli demokratsko glasanje i više slobode. (Davis, 2021)

Suspenzivna cenzura je kada već izjavljene informacije su naknadno maknute, promijenjene ili uništene. Suspenzivna cenzura se javlja zbog mnogo razloga, nešto što se prije smatralo prihvatljivim kroz vrijeme postane neprihvatljivo, dođe nova vlast na moć, ali najčešće dok govorimo o suspenzivnoj cenzuri će to biti da je došlo do pritiska sa strane vlade da se nešto postojeće promijeni zbog poruka koje su smatrane loše kao primjer ove cenzure možemo uzeti primjer indije i blokade određenih stranica.

Autocenzura je dok osoba sama sebe, prije nego što objavi neki kontroverzan rad, cenzurira i makne rizične dijelove kako ne bi došlo do problema sa vlasti. Autocenzura je vrlo istaknuta u zemljama gdje vlada strogi režim poput Kine, Kube, Sjeverne Koreje i sl. Nije velika vjerojatnost da će osoba koja živi pod totalitarizmom ili diktatorstvom htjeti slobodno govoriti o svakoj temi zbog toga što razumije da ako progovori ne samo da će on nastradati već vrlo je velika vjerojatnost da će nastradati i njegova familija.

Bez obzira na to što navedeni primjeri za 3 vrste cenzure su negativni to ne znači da se sve 3 vrste ne mogu koristiti u pozitivnome smislu. Cenzura je alat i kao svaki alat može biti korištena u dobre i loše svrhe npr. Preventivnu cenzuru koristiti kako bi se zaštitila autorska prava osoba, pregledati rad koji se želi objaviti da ne krši etični kodeks; Suspenzivnu cenzuru koristiti kako bi se maknuo određeni eksplicitni sadržaj sa javnih stranica koje je neka osoba anonimno mogla objaviti; Autocenzuru koristiti kao dobar odgoj, naime ne prijetiti osobama putem raznih medija i razumjeti kada je kap prelila čašu.

4. ZAŠTITA PODATAKA

Nešto što je vrlo važno u današnjem svijetu je zaštita podataka i autorskih prava, ovdje možemo vidjeti pozitivan efekt koji cenzura može imati ljudima u životu zbog toga što je vrlo važno da zaštitimo naša autorska djela, naše osobne podatke i sve ostalo što smatramo da ne bi trebalo doći u ruke velikih korporacija, vlada, ljudi koji misle zlonamjerno i sl. U ovome poglavlju rada proći ćemo kroz nekoliko bitnih Zakona i direktiva koje su vezane uz zaštitu prava i podataka građana država. Važno je napomenuti da svaka država ima različite zakone i mi ćemo se fokusirati na Europu i Europsku Uniju te načine na koji EU nas i naša originalna djela zaštićuje od zloupotrebe.

4.1. Autorsko pravo

Prema zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima autorsko djelo je: "...originalna intelektualna tvorevina iz književnog, znanstvenog ili umjetničkog područja koja ima individualni karakter, bez obzira na način i oblik izražavanja, vrstu, vrijednost ili namjenu, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno." (NN 111/21)

U zakonu o autorskim i srodnim pravima autorska prava se sastoje od 6 poglavlja od kojih svako objašnjava određeni dio prava autora, to su:

- Autorsko djelo
- Autor
- Sadržaj autorskog prava
- Autorsko pravo u pravnom prometu
- Odnos autorskog prava i prava vlasništva
- Vremenska ograničenja autorskog prava (NN 111/21)

Kao 1. poglavlje autorsko djelo definicija prema zakonu je već izrađena u uvodu u ovu cjelinu rada, još neke važne činjenice za znati su da prema zakonu autorsko djelo može biti: jezično djelo, glazbeno djelo, dramska djela, koreografska djela, djela vizualnih umjetnosti (slikarstvo, kiparstvo, grafika i sl.), djela arhitekture (skice, studiji, nacrti, idejni projekti, planovi i sl.), videoigre, novinarska djela, kartografska djela, prikazi znanstvene ili tehničke prirode (crteži, planovi, skice, tablice i sl.) te druge vrste originalnih intelektualnih tvorevina koje imaju individualni karakter. Ovo sve vrijedi i za djela koja nisu do kraja dovršena i nisu u

cjelini. Važno je napomenuti da razne prerade postojećih autorskih dijelova koje sadrže samo dijelove tuđih autora se smatraju validnim autorskim dijelom i zaštićeni su pod zakonom. Važno je napomenuti da autorska djela nisu: Nova otkrića, ideje i načela na kojima se zasniva bilo koji element računalnog programa, uključujući i one na kojima se zasnivaju njegova sučelja te dnevne novosti u druge vijesti koje imaju karakter običnih medijskih informacija. (NN 111/21)

2. poglavlje autorskog prava je definicija autora i koautora. Autorom se smatra fizička osoba koja je stvorila određeno autorsko djelo, u slučaju da dvoje ili više autora stvore autorsko djelo svaki od njih zadržava autorsko pravo na svojem autorskom djelu, takvi odnosi se trebaju odrediti ugovorom (u slučaju da ugovor nije napravljen smatra se da svaki autor ima jednak udio u djelu). Koautori djela su osobe koje su zajedničkim radom stvorile neko autorsko djelo ali ne mogu se samostalno djelom koristiti, također kao među više autora svakom koautoru pripada određeni dio autorskog djela, ako dođe do sumnje koji koautor ima veći dio djela onda se smatra da svi koautori imaju isti udio. Koautorima nije dozvoljeno korištenje ili zamjena autorskog djela osim ako na to nisu pristali svi ostali koautori. (NN 111/21)

3. poglavlje, sadržaj autorskog prava, sadržava moralna i imovinska prava autora. Autor ima pravo za svako korištenje svog djela dobiti određenu naknadu. Kao Moralna prava autora ubrajamo:

1. Pravo prve objave
2. Pravo na priznanje autorstva
3. Pravo na poštovanje autorskog djela
4. Pravo na poštovanje časti i ugleda autora
5. Pravo opoziva (NN 111/21)

Kao Imovinska prava autora ubrajamo:

1. Pravo umnožavanja – autorsko djelo autor smije izraditi u jednom ili više primjeraka u cijelosti ili u dijelovima, izravno ili neizravno, trajno ili privremeno, bilo kojim sredstvima i u bilo kojem obliku. Umnožavanje može biti postignuto fotokopiranjem, grafičkim postupcima, snimanjem, pohranom autorskog djela u elektroničnom obliku i još na mnogo drugih načina
2. Pravo distribuiranje, iznajmljivanja i javne posudbe – autor smije svoje autorsko djelo distribuiranjem prodavati ili dijeliti na neki drugi način. Autor smije iznajmljivati svoje autorsko djelo u ograničenom razdoblju radi ostvarivanja izravne ili neizravne

komercijalne koristi. Autorovo djelo se smije staviti u javnu posudbu bez autorovog odobrenja ali u tom slučaju potrebno je plaćanje primjerene naknade.

3. Pravo priopćavanja autorskog djela javnosti – autor ima isključivo pravo priopćiti autorsko djelo javnosti na bilo koji način, ovo pravo obuhvaća: Pravo javnog izvođenja, Pravo javnog prikazivanja scenskih djela, Pravo javnog prenošenja, Pravo javnog priopćavanja fiksiranog djela, Pravo javnog prikazivanja, Pravo emitiranja, Pravo reemitiranja, Pravo prijenosa izravnim protokom, Pravo činjenja dostupnim javnosti te druge načine priopćavanja javnosti
4. Pravo prerade – autor ima isključivo pravo prevođenja, prilagođavanja, glazbene ili druge obrade ili koje druge preinake autorskog djela (NN 111/21)

4. poglavlje, autorsko pravo u pravnom prometu, fokusira se na određivanje prenosivosti autorskog prava s autora na drugu osobu. Neke važne stavke iz ovoga poglavlja su to da je autorsko pravo nasljeđivo, sva prava koja su pripadala autoru pripadaju i nasljednicima. Autorsko pravo je neprenosivo osim kod nasljeđivanja i prenošenja u korist sunasljednika kod razvrgnuća nasljedničke zajednice, druga raspolaganja su dopuštena osim ako Zakonom nije drukčije određeno. Važno je napomenuti da autorsko pravo ne može biti predmet ovrhe, predmet ovrhe može biti samo imovinska korist stečena korištenjem autorskog djela osim ako Zakonom nije drugačije određeno. Autor može za drugoga osnovati pravo iskorištavanja autorskog djela i to pravo se može bez suglasnosti autora prenositi s jedne osobe na drugu. Također je važno napomenuti da se ni pod kojim slučajem autor može odreći svojeg autorskog prava. (NN 111/21)

5. poglavlje, odnos autorskog prava i prava vlasništva, označava da je autorsko pravo samostalno i neovisno o pravu vlasništva i drugih stvarnih prava na stvari na kojoj je autorsko djelo fiksirano te ta prava ne smiju bez odobrenja autorskog prava biti izvršavana protivno autorskom pravu osim ako Zakonom nije drukčije određeno. U slučaju da dođe do uništenja autorskog djela važno je da se obavijesti autor ili koautor koji ima poseban interes za očuvanje tog izvornika te mogućnost otkupa po cijeni stvarne vrijednosti, te u slučaju da nije moguća predaja izvornika važno je dati mogućnost izrade primjerka tog izvornika te dopustiti, na zahtjev autora, da se slobodno fotografija ili snima prije uništenja. U slučaju da dođe do većih izmjena autorskog djela nužno je obavijestiti vlasnika autorskog prava te dobiti njegovo odobrenje. Autor ima Pravo pristupa autorskom djelu i to može tražiti od vlasnika ili neposrednog posjednika izvornika autorskog djela. Autor također ima Pravo zabrane javnog

izlaganja autorskog djela kojime može zabraniti prikazivanje autorskog djela javnosti. (NN 111/21)

6. poglavlje se odnosi na vremenska ograničenja autorskog prava, u Hrvatskom zakonu određeno je da autorsko pravo traje za života autora i 70 godina nakon njegove smrti bez obzira na to kada je autorsko djelo zakonito objavljeno, osim ako Zakonom nije drukčije određeno. U slučaju koautorstva rok od 70 godina nakon smrti počinje tek nakon što zadnji koautor umre. U slučaju da je autor nekog djela nepoznat, za to djelo vrijedi autorsko pravo 70 godina, u slučaju da autor otkrije i dokaže svoj identitet onda se primjenjuje originalnih do smrti + 70 godina nakon smrti. U slučaju da se djelo objavljuje u dijelovima autorsko pravo će biti posebno za svaki dio otkad je objavljen. Nakon što prestane vrijediti autorsko pravo nad autorskim djelom to djelo će se smatrati javnim dobrom te će se moći slobodno koristiti uz obvezu priznanja autorstva te poštovanja autorskog djela i časti i ugleda autora. (NN 111/21)

Dok ovih 6 poglavlja ne pokrivaju cijeli Zakon o autorskim i srodnim pravima Republike Hrvatske, definitivno nam daju bolji uvid u važnost i ozbiljnost čuvanja autorskih prava. Postoji niz osiguranja koje smo prošli ali najveće je to da se autor zapravo ne može nikako odreći autorskog prava, ono što je autor (ili koautori) stvorio to je njegovo i uvijek će njemu pripadati prema odredbi Zakona te on s time djelom ima pravo činiti što on želi.

4.2. Zaštita tajnosti podataka

Dok autorsko pravo daje zaštitu građanima od zloupotrebe njihovih autorskih djela, Zakon o tajnosti podataka služi kako bi se odredilo što je tajni podatak i koje zaštite država garantira na takve podatke.

Neki od glavnih pojmova koji se spominju i detaljno objašnjavaju u Zakonu su:

- Podatak – dokument, odnosno svaki napisani, umnoženi, nacrtani, slikovni, tiskani, snimljeni, fotografirani, magnetni, optički, elektronički ili bilo koji drugi zapis podatka, saznanje, mjera, postupak, predmet, usmeno priopćenje ili informacija, koja s obzirom na sadržaj ima važnost povjerljivosti i cjelovitosti za svoj vlasnika
- Klasificirani podatak – podatak za koje je nadležno tijelo odlučilo i utvrdilo stupanj tajnosti
- Neklasificirani podatak – podatak za koje nadležno tijelo nije odlučilo i utvrdilo stupanj tajnosti te se koristi u službene svrhe

- Klasifikacija podataka – postupak kojime se utvrđuje jedan of stupnjeva tajnosti podataka s obzirom na stupanj ugroze i područje ovim Zakonom zaštićenih vrijednosti
- Deklasifikacija podataka – postupak kojime se utvrđuje prestanak postojanja razloga zbog kojih bi neki podatak morao biti klasificiran stupnju tajnosti, nakon čega podatak postaje neklasificiran s ograničenom uporabom samo u službene svrhe
- Vlasnik podatka – nadležno tijelo u okviru čijeg je djelovanja klasificirani ili neklasificirani podatak nastao
- Certifikat – uvjerenje o sigurnosnoj provjeri koje omogućava pristup klasificiranim podacima (NN 79/2007)

Važno je napomenuti da klasificiranim podatkom ne može biti proglašen podatak koji bi time prikrilo kazneno djelo, prekoračenja ili zlouporabe ovlasti te drugih oblika nezakonitog postupanja u državnim tijelima. S obzirom na klasificiranost i stupnja ugroza podatka Zakon određuje 4 stupnja klasificiranosti podataka, to su:

1. VRLO TAJNO
2. TAJNO
3. POVJERLJIVO
4. OGRANIČENO(NN 79/2007)

“VRLO TAJNO” se klasificiraju podaci koji bi napravili nepopravljivu štetu nacionalnoj sigurnosti i vitalnim interesima RH, osobito sljedećim vrijednostima: temelji Ustavom utvrđenog ustrojstva Republike Hrvatske, neovisnost, cjelovitost i sigurnost Republike Hrvatske, međunarodni odnosi Republike Hrvatske, obrambena sposobnost i sigurnosno-obavještajni sustav, sigurnost građana, osnove gospodarskog i financijskog sustava Republike Hrvatske, znanstvena otkrića, pronalasci i tehnologije od važnosti za nacionalnu sigurnost Republike Hrvatske. (NN 79/2007)

“TAJNO” se klasificiraju podaci čije bi neovlašteno otkrivanje teško naštetilo sigurnosti i interesima RH te svim vrijednostima koje su prijašnje nabrojane u klasifikaciji “VRLO TAJNO” (NN 79/2007)

“POVJERLJIVO” se klasificiraju podaci čije bi neovlašteno otkrivanje naštetilo vrijednostima koje su prijašnje nabrojane u klasifikaciji “VRLO TAJNO” (NN 79/2007)

“OGRANIČENO” se klasificiraju podaci čije bi neovlašteno otkrivanje naštetilo djelovanju i izvršavanju zadaća državnih tijela u obavljanju svojih poslova, takvi podaci bi

imali utjecaj na: djelokrug državnih tijela u području obrane, sigurnosno-obavještajnog sustava, vanjskih poslova, javne sigurnosti, kaznenog postupka te znanosti, tehnologije, javnih financija i gospodarstva. (NN 79/2007)

“VRLO TAJNO” i “TAJNO” klasificiranje mogu provoditi: Predsjednik Republike Hrvatske, predsjednik Hrvatskog sabora, predsjednik Vlade Republike Hrvatske, ministri, Glavni državni odvjetnik, načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga RH i čelnici tijela sigurnosno-obavještajnog sustava RH te osobe koje oni za tu svrhu ovlaste. “POVJERLJIVO” i “OGRANIČENO”, osim prijašnje navedenih osoba, mogu provoditi i čelnici ostalih državnih tijela. (NN 79/2007)

Kako bi osoba mogla pristupiti klasificiranim podacima potreban mu je certifikat. Certifikate izdaje Ured Vijeća za nacionalnu sigurnost i sadrži: ime i prezime osobe, dužnost ili poslove u okviru kojih pristupa klasificiranim podacima i stupanj tajnosti za koji se traži certifikat. Certifikati se izdaju za stupnjeve klasifikacije: “VRLO TAJNO”, “TAJNO” i “POVJERLJIVO” na rok od 5 godina i sam certifikat se smatra neklasificiranim podatkom. Također postoje određene osobe kojima nije potreban certifikat da bi mogli imati pristup klasificiranim podacima, ali moraju potpisati izjavu Ureda Vijeća za nacionalnu sigurnost da kojom potvrđuju da su upoznati sa Zakonom, to su: saborski zastupnik, ministar, državni tajnik središnjega državnog ureda, sudac i Glavni državni odvjetnik. Dok za pristup klasificiranim podacima većina treba tražiti dozvolu i certifikate Predsjednik RH, predsjednik Hrvatskoga sabora i predsjednik Vlade RH izuzeti su od tog postupka. Pristup neklasificiranim podacima imaju pravo sve osobe kojima su ti podaci nužni za službene svrhe, te svi zainteresirani ovlaštenici koji pravilno podnesu zahtjev za ostvarivanje prava za pristup. (NN 79/2007)

Dok dođe do zaštite klasificiranih i neklasificiranih podataka svi oni koji imaju pristup takvom podatku imaju dužnost čuvati tajnost takvog podatka za vrijeme i nakon prestanka obavljanja svojih dužnosti osim ako se odlukom vlasnika podatka ne oslobode obveze čuvanja tajnosti. U slučaju da se klasificirani podatak uništi, otuđi ili učini dostupnim neovlaštenim osobama, vlasnik podatka je odgovoran poduzeti sve potrebne mjere kojima će se smanjiti štetne posljedice. U slučaju da se klasificirani podatak uništi, otuđi ili učini dostupnim neovlaštenim osobama dok određeni podatak u tijelu koje nije vlasnik podatka, to tijelo je odmah dužno obavijestiti vlasnika podatka čime će se pokrenuti postupak smanjivanja štetnih posljedica. (NN 79/2007)

4.3. General Data Protection Regulation (GDPR)

GDPR, Opća uredba o zaštiti podataka, je regulativa Europske Unije koja pokušava građanima zemlja članica osigurati osobne podatke i zaustaviti veliki protok osobnih informacija koje korisnici interneta ostavljaju svakodnevno. Regulativa se primjenjuje od 25.5.2018. U suštini GDPR je regulativa koja osigurava da osobni podaci koji su dani drugim osobama u bilo koju svrhu su pravilno i legalno korišteni te da osigura pravo da svaki nosioc osobnih podataka koji ih daje može biti obaviješten o svrsi njihovog sakupljanja i može tražiti detaljan uvid u sakupljene podatke. Regulativa se sastoji od 99 artikala podijeljenih između 11 poglavlja.

4.3.1. Opće odredbe

Opće odredbe se sastoje od artikala 1-4 i daju opće definicije za riječi korištene u regulativi, razlog postojanju regulative i njezin materijalni i teritorijalni dohvat. Regulativa ima 3 glavna objektivna:

1. Ovom općom uredbom se utvrđuju pravila koja se odnose na zaštitu fizičkih osoba u vezi s obradom osobnih podataka i pravila koja se odnose na slobodno kretanje osobnih podataka
2. Ovom općom uredbom se štite temeljna prava i slobode fizičkih osoba, a posebice njihovo pravo na zaštitu osobnih podataka
3. Slobodno kretanje osobnih podataka unutar Europske Unije ne smije se ograničavati niti zabranjivati iz razloga povezanih sa zaštitom fizičkih osoba u vezi s obradom osobnih podataka⁹

4.3.2. Principi

Ovaj dio regulative sastoji se od artikala 5-11 i sastoji se od 6 glavnih principa koje su regulativna tijela dužni poštovati, to su:

- a) obrađeni zakonito, pošteno i na transparentan način u odnosu na nositelja podataka („zakonitost, poštenje i transparentnost”)
- b) prikupljeni za određene, eksplicitne i legitimne svrhe i ne smiju se dalje obrađivati na način koji je nekompatibilan s tim svrhama; daljnja obrada u svrhe arhiviranja

⁹ Intersoft consulting, Chapter. 1 GDPR, <https://gdpr-info.eu/chapter-1/> (3.8.2022.)

u javnom interesu, u svrhe znanstvenog ili povijesnog istraživanja ili u statističke svrhe neće se, u skladu s člankom 89. stavkom 1., smatrati nekompatibilnom s početnim svrhama

- c) adekvatni, relevantni i ograničeni na ono što je potrebno u odnosu na svrhe za koje se obrađuju
- d) točni i, prema potrebi, ažurirani; moraju se poduzeti svi razumni koraci kako bi se osiguralo da se osobni podaci koji su netočni, s obzirom na svrhe za koje se obrađuju, izbrišu ili isprave bez odgode
- e) čuvati u obliku koji omogućuje identifikaciju nositelja podataka ne dulje nego što je potrebno za svrhe za koje se osobni podaci obrađuju; osobni podaci mogu se čuvati dulje vrijeme ukoliko će se osobni podaci obrađivati isključivo u svrhu arhiviranja u svrhu javnog interesa, znanstveno-povijesnog istraživanja ili statistike
- f) obrađuju na način koji osigurava odgovarajuću sigurnost osobnih podataka, uključujući zaštitu od neovlaštene ili nezakonite obrade te od slučajnog gubitka, uništenja ili oštećenja, korištenjem odgovarajućih tehničkih ili organizacijskih mjera¹⁰

4.3.3. Prava nositelja podataka

Ovaj dio regulative odnosi se na pravo nositelja osobnih podataka da zatraži od upravljača koji kontrolira njegove osobne podatke da zatraži informacije o tome koje točno informacije sadrže o njima. Neke od glavnih odredbi su to da će upravljač informacijama morati:

- Na transparentan i jasan način, koristeći lako razumljiv i kratak govor objasniti nositelju osobnih podataka zašto i kako se spremaju njegovi osobni podaci i u koju svrhu
- Morati će dati legalnu afirmaciju da je prikupljanje podatka po zakonu ispravno
- U slučaju da ima neka treća osoba koja će također zaprimiti osobne podatke, upravljač mora obavijestiti nositelja
- U slučaju da upravljač mora prenijeti osobne podatke nositelja u neku treću zemlju također mora obavijestiti nositelja

¹⁰ Intersoft Consulting, Chapter 2 GDPR, <https://gdpr-info.eu/chapter-2/> (3.8.2022.)

- Upravljač informacija mora objasniti nositelju osobnih podataka da smije ostaviti prigovor u slučaju nezadovoljstva
- Upravljač mora nositelju objasniti koliko dugo će podaci biti zadržani
- U slučaju da postoje automatski procesi kroz koje će osobni podaci prolaziti također mora biti obaviješten
- U slučaju da nositelj osobnih podataka smatra da su neki podaci krivi ima pravo na ispravljanje¹¹

U 3 dijelu regulative nalaze se artikli 12-23 koji se bave objašnjavanjem prava koje nositelj osobnih podataka ima dok dođe do saznanja kako i gdje će se koristiti osobni podaci, zašto, gdje se može obratiti u slučaju nezadovoljstva i slično.

4.3.4. Upravljač i procesor

Ovaj dio regulative se sastoji od artikala 24-43 i bavi se odgovornostima koje preuzima upravljač osobnih podataka u svrhe procesiranja osobnih podataka. Glavne odgovornosti upravljača osobnih podataka su:

1. Uzimajući u obzir prirodu, opseg, kontekst i svrhe obrade kao i rizike različite vjerojatnosti i ozbiljnosti za prava i slobode fizičkih osoba, upravljač provodi odgovarajuće tehničke i organizacijske mjere kako bi osigurao i mogao dokazati da obrada se obavlja u skladu s ovom Uredbom.
2. Gdje je potrebno u odnosu na aktivnosti obrade mjere iz stavka 1. Uključuju provedbu odgovarajućih politika zaštite podataka od strane upravljača
3. Pridržavanje odobrenih kodeksa ponašanja iz članka 40. ili odobrenih mehanizama certificiranja iz članka 42. može se koristiti kao element kojim se dokazuje usklađenost s obvezama kontrolora.

Neke od stvari koje su dio kodeksa etičnog ponašanja upravljača su: pravedna i transparentna obrada, prikupljanje osobnih podataka, pseudonimizacija osobnih podataka, informacije dane javnosti i subjektima podataka, ostvarivanje prava ispitanika, informacije koje se daju od i zaštita djece,... Također je od izričite važnosti da je svaki upravljač osobnim podacima prije

¹¹ Intersoft consulting, Chapter 3. GDPR, <https://gdpr-info.eu/chapter-3/> (3.8.2022.)

procesiranja tih podataka pravilno i legalno certificiran, certifikat može imati maksimalno 3 godine i dobivat će ih iz nadzornih tijela država članica, odbora i komisija.¹²

4.3.5. Prijenosi osobnih podataka u treće zemlje ili međunarodne organizacije

Ovaj dio regulative se sastoji od artikala 44-50 GDPR-a i uglavnom najvažnija stvar za zaključiti je da će osobni podaci pojedinca jedino moći biti poslani u treću zemlju ili korišteni međunarodnom organizacijom ako se ta zemlja ili organizacija složi s direktivama GDPR-a. Dok dođe do slanja osobnih podataka treća zemlja će biti rangirana po raznim kriterijima te biti praćena u slučaju da dođe do kršenja GDPR-a, osobito će se paziti na ova 3 elementa:

- a) vladavina prava, poštivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda
- b) postojanje i učinkovito funkcioniranje jednog ili više neovisnih nadzornih tijela u trećoj zemlji ili kojima podliježe međunarodna organizacija, s odgovornošću za osiguravanje i provođenje usklađenosti s pravilima o zaštiti podataka
- c) međunarodne obveze koje je dotična treća zemlja ili međunarodna organizacija preuzela ili druge obveze koje proizlaze iz pravno obvezujućih konvencija ili instrumenata kao i iz njezinog sudjelovanja u multilateralnim ili regionalnim sustavima, posebno u vezi sa zaštitom osobnih podataka¹³

Ovaj dio regulative je odličan, limitira međunarodnim organizacijama i trećim zemljama osobne podatke građana EU čime čini građane EU puno sigurnije od krađe identiteta, prijetnji i sl.

4.3.6. Neovisna nadzorna tijela

Ovaj dio regulative se sastoji od artikala 51-59 i bavi se osiguravanjem time da će svaka članica EU imati neovisno nadzorno tijelo koje će raditi na tome da se pravila opisana u GDPR-u poštuju i nisu utjecana od strane države članice na bilo koji negativan način. Članovi ovakvih neovisnih nadzornih tijela bit će birani od strane: njihovog parlamenta, njihove Vlade, Predsjednika države i neovisnog tijela kojemu je povjereno imenovanje prema pravu države članice. Svaka će članica morati garantirati i dokazati povjerljivost izabranih članova nadzornog tijela i morat će osigurati kompetentnost članova da odrade svoj posao. Neke od

¹² Intersoft consulting, Chapter 4 GDPR, <https://gdpr-info.eu/chapter-4/> (4.8.2022.)

¹³ Intersoft consulting, Chapter 5 GDPR, <https://gdpr-info.eu/chapter-5/> (4.8.2022.)

glavnih poslova članova će biti: Pratiti i provoditi primjenu ove regulative, Promicati javnu svijest i razumijevanje rizika, pravila, mjera zaštita i prava u vezi s regulativom, dok dođe do djece treba posvetiti posebnu pozornost, Na zahtjev pružiti informacije svakom nositelju osobnih podataka u vezi s ostvarivanjem njihovih prava, Praćenje relevantnih kretanja koja imaju veze sa zaštitom osobnih podataka, Voditi interne evidencije,...¹⁴

Kako bi se pravilno provodila regulativa GDPR-a potrebno je nadzorno tijelo neovisno o utjecaju države, jedino je naravno zanimljivo da će članovi tog tijela biti birani od strane vlade, parlamenta pa čak i predsjednika pa je pitanje koliki će zapravo utjecaj države biti na neovisno nadzorno tijelo.

4.3.7. Suradnja i dosljednost

Ovaj dio regulative se sastoji od artikala 60-76 i sastoji se od smjernica gdje govori o tome kako je potrebno da vodeće nadzorno tijelo surađuje s drugim predmetnim nadzornim tijelima. Također je važno za nadzorna tijela da u slučaju bilo kakvih problema će nadzorna tijela međusobno pružati relevantne informacije i uzajamnu pomoć kako bi se regulativa provodila bez greške. Nadzorna tijela, prema potrebi, će provoditi zajedničke operacije uključujući istrage i zajedničke provedbene mjere. U artiklu 68. je značajno to da se osniva Europski odbor za zaštitu podataka (European Data Protection Board, EDPB), gdje će svaka zemlja članica imati svojeg zastupnika. Uglavnom je glavni zadatak EDPB-a da prati i osigurava korektnu primjenu regulative u svim zemljama članicama EU.¹⁵

4.3.8. Pravni lijekovi, odgovornost i kazne

U ovom dijelu regulative, koji se sastoji od artikala 77-84, objašnjava se pravo svakog nositelja osobnih podataka na pravo da sastavi i pošalje prigovor nadzornom tijelu u vezi kršenja nositeljevih prava. Također je omogućeno da svaka pravna osoba može podnijeti pravni lijek protiv bilo koje odluke koje je nadzorno tijelo donijelo. Svako nadzorno tijelo je u mogućnosti izdati administrativne kazne ovisno o razini prekršenosti regulative. U slučaju da članica EU se ne trudi pratiti odredbe regulative i ne pokazuje odgovornost, bit će kažnjena brzo i efektivno bez pogovora.¹⁶

¹⁴ Intersoft consulting, Chapter 6 GDPR, <https://gdpr-info.eu/chapter-6/> (4.8.2022.)

¹⁵ Intersoft consulting, Chapter 7 GDPR, <https://gdpr-info.eu/chapter-7/> (4.8.2022.)

¹⁶ Intersoft consulting, Chapter 8 GDPR, <https://gdpr-info.eu/chapter-8/> (4.8.2022.)

4.3.9. Odredbe koje se odnose na posebne situacije obrade

U ovom dijelu regulative, koji se sastoji od artikala 85-91, objašnjeni su posebni slučajevi gdje ova regulativa postupa drugačije, uglavnom govori o tome da u slučaju novinarstva ili akademskih svrha države članice će izdati iznimke radi boljeg umjetničkog ili književnog izražavanja. Članice EU su slobodne da preko zakona ili kolektivnih ugovora specificiraju određena pravila kako bi osigurale zaštitu podataka zaposlenika, njihovu zaštitu na poslu i sl. U slučaju dodatnih specifikacija regulacijama morat će svaka država članica obavijestiti nadzorna tijela. Također je moguće da u slučaju kada je potrebna apsolutna tajnost, nadzorna tijela mogu tražiti da se određeni podaci drže tajnima preko nadzornih tijela i da nisu pušteni u javnost. Zanimljivo je također da u ovom dijelu regulative je naznačeno da u slučaju religiji i crkvi koje sakupljaju osobne podatke svojih članova ova regulativa je primjenjiva na njih.¹⁷

4.3.10. Delegirani akti i Provedbeni akti

Ovaj dio regulative se sastoji od artikala 92 i 93, daje odredbe da u slučaju bilo kakvih zlonamjera, Europski parlament ili komisija ima pravo oduzeti danu moć. U slučaju da dođe do delegiranja moći to će biti objavljeno u "Official Journal of the European Union" i dan nakon toga će biti delegiranje na snazi.¹⁸

4.3.11. Završne odredbe

Zadnji dio regulative koji se sastoji od artikala 94-99 sastoji se od nekoliko glavnih završnih odredbi, to su:

- Maknuta je direktiva 95/46/EC povodom nove regulacije 25.5.2018.
- Prijašnji međunarodni dogovori o slanju osobnih podataka u treće zemlje ili međunarodne organizacije će biti promijenjene, završene ili povučene
- Svakih 4 godine će biti objavljeno izvješće koje će biti evaluirano sa strane Europskog Parlamenta i to izvješće će biti dano u javnost

¹⁷ Intersoft consulting, Chapter 9 GDPR, <https://gdpr-info.eu/chapter-9/> (5.8.2022.)

¹⁸ Intersoft consulting, Chapter 10 GDPR, <https://gdpr-info.eu/chapter-10/> (5.8.2022.)

- Ova regulativa će biti na snazi dan nakon publikacije u “Official Journal of the European Union” odnosno 25.5.2018.¹⁹

4.4. Tor, “Onion routing” i anonimnost

Dok je GDPR regulativa koja forsira države koje djeluju na području EU da se pridržavaju određenih odredbi i da moraju biti transparentne oko osobnih podataka članova EU osoba ostavlja svoje tragove gdje god ide na internetu. Ako bilo tko koristi internet jednostavno je ne moguće ne ostaviti veliki trag i puno osobnih podataka o sebi na njemu. Danas skoro svaka stranica na koju dođete pitat će “Da li želite odobriti spremanje kolačića?” i na kraju ćete jednostavno morati dopustiti da se neki kolačići spremaju na vašem računalo kako bi stranica mogla pravilno funkcionirati. Ali bez obzira na kolačiće svaki put dok se spajamo na neku stranicu putem interneta (bez obzira da li koristili VPN da promijenimo svoju IP adresu) netko će spremati naše informacije o surfanju na svoje računalo ili server. Ovdje dolazimo do “Project Tor” koji već preko 2 desetljeća pokušava osigurati anonimnost na internetu, izbrisati tragove svojih korisnika i time dati svojim korisnicima slobodni internet.

Glavni razlog zašto je dark web smatran anonimnim i puno teže je otkriti tko je tko na njemu je Tor. “Tor Project” je neprofitna organizacija kojoj je misija osigurati anonimnost, promovirati slobodu govora i maknuti cenzuru s interneta. Način na koji to oni ostvaraju je putem svojeg internet preglednika Tor i jedne ideje koja je započela u sredini 1990-ih godina koja se zove “onion routing”. Dok je sam “Tor Project” kao organizacija osnovan 2006. godine sve je započelo s idejom “onion routing”, 1990-ih godina bilo je očito da je internet mjesto gdje nema puno sigurnosti i vrlo je lagano pratiti i naći ljude koji ga koriste. Jednostavno praćenja ljudi na internetu se nije sviđala određenim znanstvenicima i tada su 1995. godine David Goldschlag, Mike Reed i Paul Syverson koji su svi zajedno radili u SAD-u u NRL-u (Naval Research Lab, hrv. Pomorski Istraživački Laboratorij) su se pitali da li je moguće stvoriti konekcije na internetu koje su kompletno anonimne i ne otkrivaju tko priča s kim, njihov odgovor na to pitanje je bio prvi prototip “onion routing-a”. Ideja je zapravo jednostavna za razumjeti na početku, cilj takvog routinga je bio da umjesto da se računalo spaja direktno na server ili drugo računalo, prvo bi se računalo spajalo na više servera koji bi svi bili šifrirani za svaki korak tog puta kako i se otežalo saznati tko točno želi doći do određenih informacija. Ideja je bila dobra i ranih 2000-ih godina Roger Dingledine, koji je nedavno diplomirao s MIT-

¹⁹ Intersoft consulting, Chapter 11 GDPR, <https://gdpr-info.eu/chapter-11/> (5.8.2022.)

a (Massachusetts Institute of Technology, hrv. Tehnološki institut Massachusetts), započeo je s Paul Syverson-om rad na Tor-u s tim da se je kolega Roger-a, Nick Mathewson, uskoro pridružio u stvaranju tog novog projekta. S time da je ideja “onion routing-a” bila to da se smanji efekt vladinih kontrola nad internetom, Tor je morao biti decentralizirana mreža, što je značilo da su mrežu morali kontrolirati osobe koje imaju razne principe s drukčijim ciljevima i s malo vjere jedan u drugoga. Nakon 2 godine rada u 2002. Tor mreža je bila puštena u pogon kao besplatna otvorena licenca kojoj svatko može pristupiti i krajem 2003. mreža je imala desetinu volonterskih čvorova (čvor je računalo/server preko kojega se spajaju korisnici Tor-a na željene stranice) većina njih u SAD-u, jedan u Njemačkoj. Tor mreža je 2004. godine počela dobivati financijsku podršku od strane EFF-a (Electronic Frontier Foundation, hrv. Zaklada Elektronske Granice). U 2006. je osnovana neprofitna organizacija “Tor Project”, 2007. je Tor započeo sa stvaranjem načina kako pomoći ljudima izbjeci državne vatrozide kako bi korisnici imali pristup slobodnom internetu. 2008. je započeo rad na Tor pregledniku kako bi se olakšao pristup ljudima koji nisu dovoljno upoznati s tehnologijom a žele biti anonimni. Tor je kolaborativni projekt i danas postoje milijuni ljudi koji ga koriste i preko kojih se osigurava što veća anonimnost i uspješnost ove mreže.²⁰

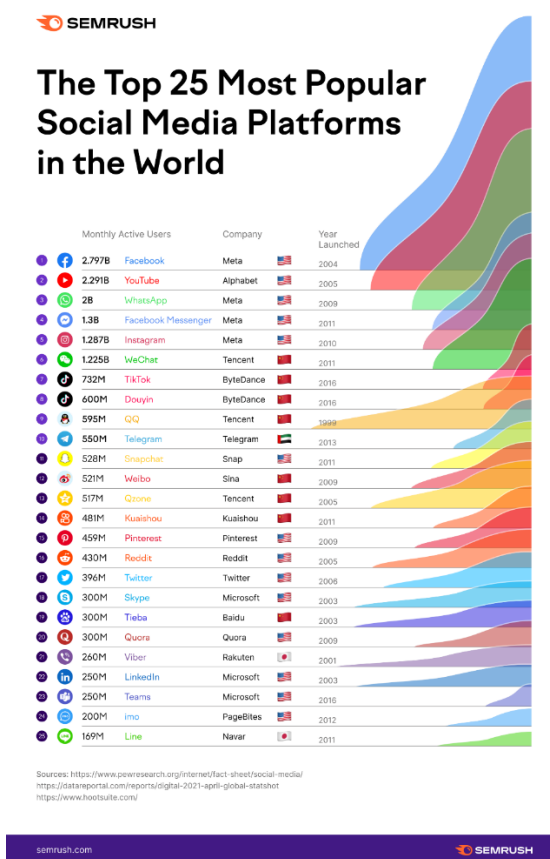
Dok Tor nije jedini način za osiguravanje anonimnosti, definitivno je jedan od najpoznatijih. Način na koji funkcionira je transparentan i besplatan, misija je jasna i samo možemo biti sretni da postoje ljudi koji će toliko vremena i truda staviti u nešto što osigurava našu privatnost i privatnost naših podataka. Također je važno napomenuti da Tor nije kompletno anonimna, ništa nije, u slučaju da netko baš želi saznati određene informacije o tome gdje se jedan korisnik interneta nalazi i što on točno traži to je još uvijek moguće, samo će biti puno veći problem zbog toga što postoji toliko sigurnosnih protokola ugrađenih u Tor mrežu. Također je vrlo važno napomenuti da u slučaju da koristimo određene šifre ili račune Tor ne može pomoći u držanju anonimnosti npr. ako se spojimo na Facebook putem Tor preglednika i koristimo naše korisničko ime i lozinku, naravno da će Facebook znati da mi smo ti koji koristimo taj račun i time nismo anonimni te naši osobni podaci nisu zaštićeni.

²⁰ Tor Project, History, <https://www.torproject.org/about/history/> (5.8.2022.)

5. POPULARNOST DRUŠTVENIH MEDIJA

Već smo govorili o povijest interneta pa znamo da društveni mediji nastaju početkom 2000-ih godina kada su određeni alati bili dodani internetu kako bi stranice postale interaktivne. Danas je interakcija na stranicama sasvim normalna stvar i najpopularniji dio interneta, milijuni ljudi koriste internet i društvene medije, ostavljaju svoje slike, mišljenja, snove i mnogo osobnih podataka na pojedinim stranicama, za osobe koje su rođene danas nije besmisleno reći da će najvjerojatnije njihov cijeli život moći biti nađen na određenim društvenim medijima. Glavni način na koji društveni mediji stvaraju profit je oglašavanje i kao što ćemo vidjeti kroz primjer prodaju podataka raznim kompanijama. Naravno iako korištenjem društvenog medija mi zauzvrat dajemo naše informacije činjenica je da društveni mediji zbog toga mogu biti besplatni za koristiti, barem gledano s novčane strane.

Slika 2. 25 najpopularnijih društvenih medija

Izvor: <https://www.semrush.com/blog/most-popular-social-media-platforms/>
(11.8.2022)

Slika 4. prikazuje detaljan uvid u mjesečne aktivne korisnike svakog društvenog medija za 4. mjesec 2021. godine, također moramo uzeti u obzir da je korona bila vrlo aktivna u to vrijeme pa je bilo puno više ljudi online koji su koristili društvene medije kako bi ostali u kontaktu sa drugim ljudima. Kompanija Meta uistinu ima nevjerovatno velik promet na svojim aplikacijama, od 5. Najpopularnijih društvenih medija 4 pripadaju kompaniji Meta: Facebook, WhatsApp, Instagram i Facebook Messenger. YouTube pripada kompaniji Alphabet (Google) i na 2. je mjestu. Dok preko 2.7 bilijuna ljudi koristi proizvode jedne kompanije to će sigurno dati ogroman međunarodni utjecaj kompaniji što također vrijedi i za YouTube. WeChat je malo poseban zbog toga što se on zapravo koristi pretežito u Kini, u Kini je vlada zabranila gledanje društvenih medija koji nisu kontrolirani od strane same vlade pa se, osim ako kineski građanin želi kršiti zakon, samo mogu gledati određene stranice na internetu.

6. PRIMJERI CENZURE NAJPOPULARNIJIH DRUŠTVENIH MEDIJA

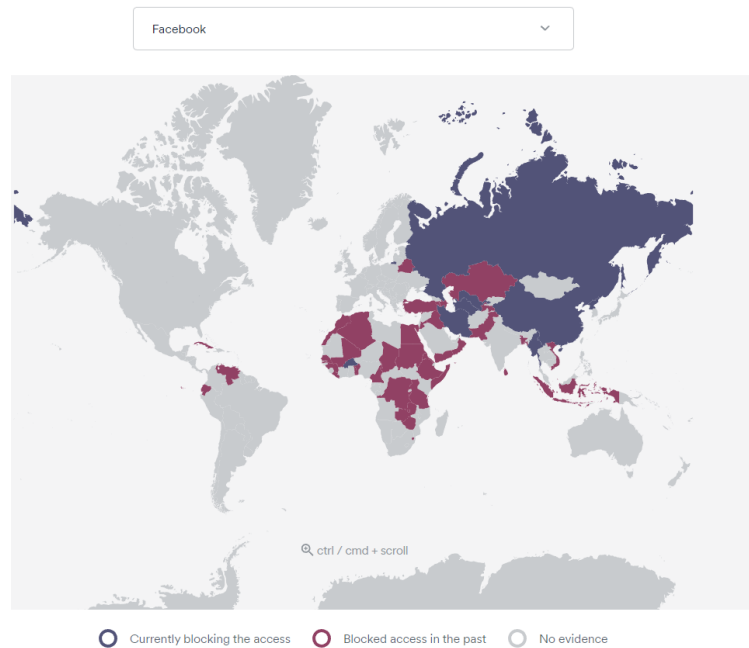
U slijedećim potpoglavljima bit će detaljno opisani neki od najpopularnijih društvenih medija i dani primjeri vezani uz cenzuru i zaštitu podataka na tim medijima. Kompanije koje će biti analizirane su Meta, Google, Tencent i ByteDance. Navedene kompanije su neke od najuspješnijih i najbogatijih u svijetu te svaka od njih ima jedan ili više popularan društveni mediji čijeg su vlasnici. U ovoj analizi je objašnjen društveni medij te su dani primjeri zašto i kako se koristi cenzura na njemu.

6.1. Meta (Facebook i Instagram)

Meta je kompanija najpoznatija po svojim društvenim medijima ali također je vlasnik Oculus-a, Giphy-a, Mapillary-a i ostalih raznih aplikacija ili usluga vezanih uz tehnologiju. Dok govorimo o kompaniji Meta također moramo razumjeti da svi njihovi proizvodi, bez obzira u kojoj državi se nalaze blokiraju i cenzuriraju određene materijale poput pedofilije, prijetnji, poziva na smrt osoba i sličnih načina ponašanja. Dok je dosta stvari dozvoljeno objavljevati na Facebook i ostale proizvode kompanije Meta, Meta od 2016. godine zapošljava preko 80 organizacija koje rade na 60 jezika i služe funkciji fact-checkinga. Fact-checkeri su jednostavno rečeno od kompanije Meta policija za ono što oni smatraju dezinformacijama. Fact-checkeri služe 3 glavne svrhe to su identificirati problematične objave, provjeriti ih za dezinformacije te dijelovati tako da ih označe čime će Meta automatski početi prikazivati te označene objave sve manje i manje korisnicima.²¹ Facebook je trenutačno najveći društveni medij na svijetu, prema podacima iz slike 4. 2.797 milijuna ljudi ga je koristilo u 2021. godini što ga čini najuspješnijim i u isto vrijeme najutjecajnijim društvenim medijem na svijetu. Facebook-ova globalna ekspanzija je učinila to da se može naći u skoro svakoj državi, ali pošto je Facebook često korišten kao alat za širenje informacija, organiziranje protesta, dostavljanje novosti i sl. Facebook je zabranjen ili cenzuriran u dosta zemalja.

²¹ Meta (2021.): How Facebook's third-party fact-checking program works, <https://www.facebook.com/formedia/blog/third-party-fact-checking-how-it-works> (12.8.2022.)

Slika 3. Stanje blokade Facebook-a 2022.

Izvor: <https://surfshark.com/research/internet-censorship/social-media> (25.8.2022.)

Na slici 3. Prikazana je karta svijeta na kojoj su u raznim bojama označene određene zemlje, zemlje u sivom nikada nisu blokirale Facebook, zemlje u ljubičastom su prije barem jednom blokirale Facebook, a zemlje označene u plavoj boji aktivno blokiraju Facebook. Trenutačno zemlje koje blokiraju Facebook su: Kina, Rusija, Burkina Faso, Iran, Turkemenistan, Uzbekistan i Myanmar. Ukupno je Facebook kroz povijest bio blokiran u 48 zemalja zbog određenih razloga.

Facebook je ukupno bio blokiran 74 puta preko 48 država, neke države ga još uvijek drže blokirane a neke ga povremeno blokiraju. Od 74 puta 31 puta je blokiran zbog protestiranja, 31 put zbog političkih turbulencija, 11 puta zbog referenduma i jednom je bio blokiran zbog internetskih zakona. Društveni mediji su najviše blokirani u Africi i Aziji²²

Facebook je zbog političkih razloga bio zabranjen na određeno vrijeme u mnogo zemalja poput npr. Indije, Egipta, Malezije, Indonezije, Israela, Moroka, Pakistana, Sri Lanke, Turske i Vietnama. Osim zemalja koje su zabranile Facebook zbog političkih razloga također imamo države koje nisu zabranile korištenje Facebook-a ali cenzuriraju određene informacije npr. u Ujedinjenom Kraljevstvu stranice koje su se protivile trenutačnoj vladi su bile maknute nakon što su aktivisti bili uhićeni, naravno osim političkih razloga za cenzuriranje neke države kao

²² Surfshark.com, Social Media bans, <https://surfshark.com/research/internet-censorship/social-media> (25.8.2022.)

Austrija, Njemačka i Francuska cenzuriraju i blokiraju sve objave koje negiraju holokaust i također blokiraju objave koje hvale ili opravdavaju naciste.²³ Željeli mi to prihvatiti ili ne, gledajući ove podatke možemo shvatiti da je Facebook također politički alat, ima razlog zašto se osobe koje žive od društvenih medija zovu influenceri, zato što utječu na razmišljanje drugih.

Dok smo već dosta govorili o cenzuri i razlozima cenzure dok dođe do pojedinih država u vezi Facebook-a, fact-checkeri su se istaknuli u makivanju dezinformacija u vezi COVID-19 pandemije. Fact-checkeri su ukupno sa Facebook-a i Instagrama maknuli preko 20 milijuna objava koje su smatrali dezinformacijama, te da su stavili oznake na preko 190 milijuna objava kojima su smatrali dezinformacijama ali nisu maknute. Razlog ovom velikom broju cenzuriranih objava je to što su neki počeli kritizirati kompaniju o tome kako širi strah o cjepivu i sl.²⁴ Ovoliko blokiranih objava nije baš pohvalno, moramo razumjeti da će uistinu biti puno dezinformacija o svakoj temi, ali zašto maknuti toliko objava? Možda bi trebalo vjerovati u ljudsku inteligenciju i pustiti ljude da sami shvate što je korektno a što ne, također dolazi do moralnih problema gdje su pitanja kako točno možemo znati da fact-checkeri su objektivni i nemaju nikakve agende. Naravno da ćemo u objašnjenju fact-checkera naći da su oni trenirani za svoj posao i objektivno će razmatrati sve objave, ali pitanje je zapravo da li ljudi trebaju fact-checkere. U 3. poglavlju ovog rada prolazili smo kroz definicije cenzure i nakon toga je bio odvojen jedan dio iz knjige “Encyclopedia of Censorship, New Edition” gdje su autori napisali kako je cenzura na način vrijeđanja inteligencije čovjeka zbog toga što smatra da nije dovoljno inteligentan da razumije što je to dobra, a što loša informacija. Da li je moralno blokirati toliko objava od toliko ljudi?

Dok je Meta kompanija koja je mnogo stvari cenzurirala zbog mnogo razloga važno je također pogledati da li je kompanija imala bilo kakvih problema sa zaštitom osobnih podataka svojih korisnika i tom slučaju dati primjer. U 2018 godini Facebook je imao veliki skandal dok je preko 250 stranica unutarnjih e-maila bilo pušteno u javnost gdje je bilo razgovarano o tome kako prodati podatke od svojih 2 milijuna registriranih korisnika. Mark Zuckerberg je izjavio: “Mi nismo nikada prodavali ičije podatke” i Facebook-ov pod-predsjednik Rob Goldman je argumentirao: “Mi ne prodajemo podatke od ljudi. Točka. To nije izbjegavanje ili semantika, to je činjenica. Mi ne prodajemo ili dijelimo osobne podatke.” Sad to je tehnički istina, ali

²³ Worldpopulationreview.com: Facebook users by country 2022, <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/facebook-users-by-country> (12.8.2022.)

²⁴ Nix N. (2021.): Facebook Removed 20 Milion Pieces of Covid-19 Misinformation, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-08-18/facebook-removed-20-million-pieces-of-covid-19-misinformation> (12.8.2022.)

Facebook je argumentirao da dati dopust svojim “partnerima” nije “dijeljenje” podataka. Facebook je vrlo pažljiv da argumentira da ne prodaje podatke svojih korisnika nego već prodaje dopuštenje da se tim korisnicima pokažu razni oglasi. Mark Zuckerberg svoju kompaniju stavlja u isti rang s kompanijama kao Amazon i Google koje prodaju “cloud space” (prodaju prazna računala/serveere koje kupci pune sa svojim podacima) ali te kompanije nemaju nikakav pristup podacima svojih korisnika, to je samo prazan prostor. Kao kontrast Amazon-u i Google-u ljudi ne dolaze na Facebook da kupe prazan prostor, nego dolaze zbog 2 bilijuna korisnika koji koriste stranicu. Dok je Facebook bio preispitan o tome da li je takav način zarade moralan, dali su odgovor: “To je kako internet funkcionira, ne samo kako Facebook funkcionira.” što je jednostavno rečeno “Pa svi ostali to rade.” Dobro Facebook tehnički ne prodaje podatke o korisnicima nego daje pristup svojim korisnicima oglašivačima, ali nešto što Facebook definitivno radi je da daje određenim vladama dok zatraže osobne podatke svojih korisnika zbog sudskog naloga. Također je zanimljivo razmisliti da dok osoba želi svoj proizvod oglašavati na Facebook-u točno može birati kojoj će grupi ljudi oglašavati svoj proizvod npr. želimo oglašavati se ženama od 25 do 30 godina koje su Katoličke vjere što zapravo daje dosta informacija. Članak iz New York Times-a argumentira da takav način biranja konstituira način prodaje podataka zbog toga što će ti oglasi biti poslani na specifične IP adrese koje se sad mogu točno odrediti da su u određenoj demografskoj grupi. Facebook je na članak iz New York Times-a odgovorio da pošto oglašivači samo imaju IP adresu to je zapravo anonimno i ne dijele se nikakvi osobni podaci kao ime, prezime ili broj mobitela. To je tehnički točno ali postoje mnoge kompanije koje isključivo prodaju nedavno korištene IP adrese, veliki podatkovni brokeri koji prate ljude pomoću kolačića po internetu.²⁵ Bez obzira što je ovaj članak iz Forbesa dosta velik i sadrži još mnogo stvari u sebi ovo nam može dati mali uvid u to kako veliki društveni mediji gledaju svoje korisnike. Ali ne smijemo zaboraviti da ono što je Facebook koristio za obranu je istina, naime svi veliki društveni mediji ovako funkcioniraju. Nažalost za Facebook, ovo nije bio jedini veliki skandal u 2018. godini, tu je bio i Cambridge Analytica skandal kada je preko Facebook-a britanska kompanija Cambridge Analytica uspjela doći do podataka milijuna ljudi preko njega čime je pokušavala utjecati na razne političke partije u raznim državama.

²⁵ Leetaru K. (2018): What Does It Mean For Social Media Platforms To „Sell“ Our Data?, <https://www.forbes.com/sites/kalevleetaru/2018/12/15/what-does-it-mean-for-social-media-platforms-to-sell-our-data/> (10.8.2022)

6.2. Google (YouTube)

YouTube je 2. najpopularniji društveni medij te najpopularnija platforma za dijeljenje videozapisa na svijetu. Omogućuje svojim korisnicima da kreiraju i objavljuju videe na koje svi korisnici sa YouTube kanalom mogu komentirati, dijeliti i ocjenjivati. YouTube je besplatan za sve korisnike i glavni način na koji zarađuje od svojih korisnika su oglasi koje pokazuje na videima. YouTube također ima uslugu koja se zove YouTube Premium i košta €11.99 mjesečno, te daje korisnicima mogućnost gledanja videa bez oglasa i razne ostale pogodnosti kao slušanje muzike preko YouTube-a, besplatno skidanje videa i mogućnost slušanja youtube videa u pozadini.

U 2022. Godini YouTube trenutno sadrži preko 800 milijuna videa koji dolaze od preko 37 milijuna različitih kanala, preko 1 bilijun videa je gledano svaki dan s time da je svakodnevno aktivno 122 milijuna ljudi koji provedu otprilike 19 minuta na gledanju YouTube-a. Mobilni korisnici YouTube-a čine 22% korisnika, ali zato provedu 23.7 sati mjesečno na njemu gledajući videe. Najpopularniji videi na youtube-u možemo svrstati u razne kategorije, to su: top liste, komedije, reakcije, slušanje muzike, igranje videoigrica, kritike proizvoda, how-to videi i komentarne videi.²⁶ Osim običnog YouTube-a važno je razlikovati i YouTube Kids, YouTube Kids je verzija YouTube-a primijenjena za maloljetne osobe, na njemu se samo mogu gledati i prikazati videi koji su označeni za djecu i također roditelj ima puno više alata kako bi mogao odabrati kojeg videa dijete smije gledati, postaviti odbrojanje koliko smije dijete gledati videa, blokirati određene kanale sa preglednika, može izraditi poseban profil za dijete da olakša pretraživanje i još mnogo funkcija koje pomažu roditeljima da osiguraju svojoj djeci gledanje kvalitetnih videa.²⁷

Dok dođe do restrikcije youtube, youtube je totalno blokiran u Kini, Eritrei, Iranu, Sjevernoj Koreji, Sjevernom Sudanu i Turkmenistanu. S time da je prijašnje bio blokiran barem jednom na područjima: Afganistana, Armenije, Bangladeša, Brazila, Njemačke, Indonezije, Libije, Moroka, Pakistana, Rusije, Sudana, Sirije, Tajikistana, Tajlanda, Tunizije, Turske, Venezuele i Ujedinjenim Arapskim Emiratima. Razlozi totalne blokade YouTube-a su politički zbog toga što je ipak YouTube platforma koja poštuje slobodu govora. Razlog zašto je YouTube bio neko vrijeme blokiran u većini muslimanskih zemalja je to što je u 2012. bio pušten na

²⁶ Wise J. (2022): How many videos are on youtube in 2022?, <https://earthweb.com/how-many-videos-are-on-youtube/#:~:text=YouTube%20in%202022%3F-How%20many%20videos%20are%20on%20YouTube%3F,million%20channels%20on%20the%20platform.> (12.8.2022.)

²⁷ Youtube.com, Youtube Kids, <https://www.youtube.com/kids/> (12.8.2022.)

njemu kontroverzni trailer za film “The Innocence of Muslims” čime je YouTube bio blokiran sve dok nije maknuo trailer.²⁸

U prijašnjem dijelu rada proučavali smo kompaniju Meta i načine na koje stavlja restrikcije i cenzurira svoje korisnike, nažalost YouTube nije toliko drukčiji. Dok je došlo do pitanja COVID-19 youtube je također maknuo jako puno videa sa svoje platforme, preko 1 milijun videa i razlog koji je dao za to je bio “opasna dezinformacija o korona virusu”. YouTube je rekao da će ubrzati proces maknuća videa koji šire dezinformacije i također se potruditi dostaviti i promovirati videa koji dolaze od autoritativnih izvora kao što su WHO (World Health Organization) i US Centers for Disease Control.²⁹ Dok je YouTube direktno maknuo preko milijun videa zbog dezinformacija to ne znači da kreatori videa koji uspijevaju ostati na platformi nemaju svoje probleme. Svaki video koji spomene koronu virusa ili COVID-19 će automatski biti označen da pokaže link od stranice WHO-a da sazna više od njih o COVID-19 virusu.

Jedan od glavnih načina na koji YouTube kažnjava kreatore koji se ne pridržavaju njihovih želja i govore o stvarima koje YouTube smatra kontroverznim je to da im oduzme monetizaciju videa. Bez monetizacije YouTube kreatori gube veliki dio svojeg prihoda i u slučaju da nemaju nešto sa strane što im stvara prihod ne mogu nastaviti praviti videa. Kroz povijest stranice mnogo je kreatora bilo demonetizirano, nekad zbog dobrih razloga, a nekad zbog ne toliko dobrih razloga dok su oni najnesretniji kreatori jednostavno bili izbačeni sa platforme i zabranjeno im je objavljivati videa na YouTube-u. Sad ne može se reći da neki nisu zaslužili zabranu kao npr. youtuber koji je stvarao videa u kojima je igrao videoigre, prvenstveno igru Minecraft. “LionMaker” je bio “Minecraft YouTuber” koji je svojim videima privukao veliku gledanost i puno obožavatelja od kojih je najveći dio bio maloljetna djeca. Nakon što je izašlo da je u 2015. bio okrivljen za seksualno zlostavljanje djece i poslije bi se dokazalo da je to seksualno zlostavljene djece bilo istinito YouTube je poništio njegov kanal i zauvijek mu je zabranjeno vratiti se na stranicu.³⁰ Nažalost ovakva priča nije nešto novo na YouTube-u i definitivno je veliki razlog zašto danas postoji Youtube Kids koji ima puno veća ograničenja od običnog YouTube-a.

²⁸ Youtube.fandom, Countries that have blocked YouTube

²⁹ Voanews (2021): Youtube says it has removed 1 milion „Dangerous“ Videos on COVID, https://www.voanews.com/a/silicon-valley-technology_youtube-says-it-has-removed-1-million-dangerous-videos-covid/6209986.html (12.8.2022.)

³⁰ Periwal A. S. (2022): Youtube bans controversial Minecraft YouTuber LionMaker, <https://www.sportskeeda.com/esports/youtube-bans-controversial-minecraft-youtuber-lionmaker> (12.8.2022.)

Dok je zabrana kreatorima jedan problem, postoje mnogi drugi problemi na YouTube-u. Jedan od najkontroverznijih odluka YouTube-a je makivanje vidljivosti negativnih ocjena na videima koji se nalaze na platformi. Naime u 2021. Godini YouTube je odlučio maknuti vidljivost negativnih ocjena na videima kreatora, ali kreator još uvijek može vidjeti koliko negativnih ocjena njegov video ima zbog toga što je gumb za ostaviti negativnu ocjenu još uvijek na stranici. CEO YouTube-a Susan Wojcicki je u intervjuu dala kao razlog: “Moramo učiniti ono što je dobro za cijeli ekosistem stranice, mi imamo mogućnost vidjeti razne podatke koje individualni kreatori ne mogu i tako možemo pratiti statističke podatke o tome kako stranica trenutačno radi. Dok dođe do negativnih ocjena, čuli smo glasno i jasno zašto su mnogi nesretni sa takvom odlukom, također smo primijetili kakav su utjecaj negativne ocjene imale na nove kreatore i to je loše. Moramo podržavati nove kreatore i njihovo razvijanje za dugoročno zdravlje našeg ekosistema.”³¹ Većina kreatora i korisnika YouTube-a su vrlo nezadovoljni sa ovom odlukom i misle da YouTube želi očuvati korporativne interese određenih kompanija čiji su videi uvijek “bombardirani” negativnim ocjenama. Makivanje vidljivosti negativnih ocjena otežava ljudima da bolje prepoznaju kvalitetne videa od nekvalitetnih pogotovo dok dođe do How-to videa i također otežava život kreatora. Ako osoba ne može vidjeti da se ono što stvara ne sviđa njegovoj publici, kako će se moći unaprijediti?

6.3. Tencent (WeChat) i ByteDance (TikTok i Douyin)

Tencent i ByteDance su proizvođači nekih od najpopularnijih društvenih medija poput WeChat, TikTok i Douyin. Oba dvije kompanije su kineskog podrijetla i ubrajaju se u najveće kineske tech kompanije.

WeChat je besplatna aplikacija stvorena od strane Tencent-a, kineskog tech gianta, Wechat je u isto vrijeme aplikacija za slanje poruka, društveni medij i sadrži načine plaćanja. WeChat podržava osnovne mogućnosti poput slanja slikovnih poruka, razgovora i video razgovora. WeChat čak ima i funkciju koja se zove “WeChat Out” koja dopušta korisniku da zove međunarodne linije po niskim cijenama. Također je zanimljivo da se osoba ne može jednostavno registrirati za WeChat, nego mora zatražiti osobu koja već ima račun da im potvrdi registraciju putem skeniranja QR koda. Sve dosad zvuči super ali ima jedan problem, WeChat je po pitanju sigurnosti osobnih podataka najgori društveni medij, WeChat nema nikakva osiguranja protiv špijunaže i poruke nisu šifrirane što znači da u slučaju da ako je naš račun

³¹ Onder C (2022.): YouTube CEO explains why the dislike button was removed, <https://comicbook.com/gaming/news/youtube-ceo-explains-why-dislike-button-removed/> (12.8.2022.)

kompromiziran nema nikakvih osiguranja da naše radnje u aplikaciji budu zaštićene. Također pošto je WeChat kineska aplikacija, kineska vlada vodi značajnu cenzuru nad apsolutno svim temama koje smatra ugrozivim za svoj režim. Osim toga što naši podaci nisu sigurni ako koristimo WeChat, Tencent je, na zahtjev Kineske Vlade, obvezan pružiti apsolutno sve informacije o bilo kojem korisniku.³² WeChat nije jedini veliki društveni medij u Kini, definitivno ne jedini od Tencent-a gdje još možemo ubrojiti “QQ” (aplikaciju za slanje poruka i web portal namijenjenu za računala) i “Qzone” (društveni medij za blogove, dijeljenje slika i sl.) te svi proizvodi Tencent-a u Kini slijede iste regulative, nema anonimnosti, nema zaštite podataka i ima puno cenzure.

Dok Tencent sa Wechat-om je najpopularniji društveni medij koji dolazi iz Kine odmah ispod njega u popularnosti dolaze Douyin i Tiktok. TikTok je proizveo kineski tech giant ByteDance. TikTok aplikacija koju omogućuje svojim korisnicima da dijele kratke videe pretežito snimane na mobitelu. TikTok svojim korisnicima daje razne alate kako bi olakšali proces stvaranja videa koji su jednostavni za koristiti i intuitivni. Neki od alata su npr. dodavanje zvuka videu, uploadanje svojeg zvuka, mogućnost stvaranja “dueta” sa drugim korisnicima (stavljanje reakcija na tuđeg videa ili stvaranje kolaborativnih videa gdje će u aplikaciji biti pokazani jedan pored drugoga), također je vrlo jednostavno manipulirati kamerom, odrezati neki dio videa i sl. usluge. Sam TikTok je zabranjen u Kini, ali zato postoji gotovo identična aplikacija pod imenom Douyin koja služi istoj svrsi kao TikTok samo je dozvoljena u Kini i ne postoji nikakva mogućnost interakcije između dviju aplikacija.

Velika razlika između TikTok-a i Douyin-a su popularni videi na aplikacijama. Na TikTok-u su najpopularniji videi gdje osobe plešu uz popularnu muziku ili sinkroniziraju svoje usne kako bi se činilo da one pjevaju određenu popularnu pjesmu, također su vrlo popularni videi gdje osobe koje objavljuju video sami pričaju u njemu i opisuju što se događa, također je važna razlika u tome da TikTok koristi algoritam kako bi rangirao objave po količini komentara, pozitivnih ocjena, ponovnih objava te popularnosti. Douyin se razlikuje u tome što promovira videe koji pokazuju neke korisne svakodnevne vještine, sport, rad i slične objave te također u većini videa neće osoba koja objavljuje video govoriti nego će koristiti text-to-speech koji je automatski ugrađen u aplikaciji. Dok dođe do razlika između algoritma, Douyin-ov algoritam rangira videe korisnika koji imaju više pratitelja i više pozitivnih ocjena bolje od onih sa manje pratitelja i pozitivnih ocjena, te je također važno za napomenuti da Douyin rangira račune

³² Mccall V. (2021): What is WeChat?, <https://www.businessinsider.com/what-is-wechat> (13.8.2022.)

velikih kompanija više i bolje od običnih računara na aplikaciji, ali gdje Douyin uistinu se počne razlikovati od TikTok-a je u oglašavanju i mogućnostima koje kompanije imaju da direktno prodaju svoj proizvod na aplikaciji. U Douyin aplikaciji je moguće na svoj promotivni video staviti link koji će direktno u aplikaciji otvoriti stranicu za kupnju određenog proizvoda što je uzrokovalo u tome da je Douyin u Kini donio puno veći profit nego TikTok koji nema takva svojstva.³³ Naravno važno je napomenuti da je Douyin također kao i WeChat vrlo strogo reguliran i nema zaštite na podacima korisnika.

Gdje dolazimo do velikih problema za korisnike TikTok-a je u tome što ni njihovi podaci nisu sigurni. Izjava od firme Internet 2.0 koja se sastoji od eksperta u kibernetičkoj sigurnosti iz Australije i SAD-a govori o tome kako TikTok sakuplja puno više informacija nego što je potrebno za rad aplikacije. Robert Potter, co-CEO firme, govori o tome da dok se aplikacija koristi ona ne pita svojeg korisnika da mu da određene dozvole za sakupljanje određenih podataka i u slučaju da korisnik isključi dozvole agresivno će i neprestano ispitivati ga da li bi ih želio ponovno uključiti. Potter je također izjavio da bi aplikacija bez tih podataka mogla sasvim normalno funkcionirati i da oni vjeruju da se podaci sakupljaju zbog sakupljanja što više podataka o korisnicima. Dok dođe do pitanja da li TikTok šalje te podatke u Kinu ByteDance, ogromna Kineska međunarodna kompanija sa sjedištem u Beijingu, je izjavila da su te izjave dezinformacije i da ne šalje apsolutno nikakve podatke u Kinu. No Potter je izjavio da Kineska Vlada može doći do osobnih podataka korisnika TikTok-a i radnici firme Internet 2.0 koji su smješteni u Kini su uspjeli pronaći dokaze da se podaci šalju u Kinu, ali nisu sigurni koji podaci se točno šalju.³⁴ Ovo je možda razlog. Jedine zemlje u kojima je TikTok kompletno zabranjen su Indija i Afganistan. Dok dođe do vjerovanja TikTok-u o sigurnosti osobnih podataka osoba ne može biti 100% sigurna, ali što je točno sa cenzurom na TikTok-u? Da li ByteDance regulira prikazivanje određenog materijala na svojem društvenom mediju?

Prije malo više od dvije godine The Guardian je izjavio tajne dokumente o tome kako ByteDance putem TikTok-a pokušava provesti regulativu Kineske Vlade u inozemstvu. Dokumenti su došli u vrijeme kada su bili veliki protesti u Hong Kong-u ali na TikTok-u, prema istraživanju Washington Post-a, nije bilo ni traga protestima ili “nereda” u Hong Kong-u. Dva glavna načina su bila korištena dok je došlo do zabrane određenih objava, objave koje su bile označene pod “kršenjem” su bile odmah maknute sa aplikacije, te objave koje su bile označene

³³ Adchina.io, Douyin vs TikTok, <https://www.adchina.io/douyin-vs-tiktok/> (13.8.2022.)

³⁴ Touma R. (2022): TikTok has been accused of „agressive“ data harvesting. Is your information at risk?, <https://www.theguardian.com/technology/2022/jul/19/tiktok-has-been-accused-of-aggressive-data-harvesting-is-your-information-at-risk> (13.8.2022.)

pod “vidljivo samo sebi” koje su bile nevidljive ostalim korisnicima aplikacije. Dok dođe do kritiziranja Kineske Vlade određena pravila su napravljena na TikTok-u na način da takve objave se makivaju zbog razloga koji svi spadaju u pravilima koje aplikacija zove “govor mržnje i religija”. U tim pravilima kritiziranje Kineske Vlade će biti zabranjeno zbog “kritiziranja/napada na zakone, socijalna pravila bilo koje zemlje kao što s npr. monarhije, parlamentarnih sistema, socijalnih sistema itd.” U slučaju da se spominju neki Kineski povijesni događaji poput Tiananmen Square masakra ta objava će biti maknuta zbog “demonetizacije ili iskrivljenja lokalnih ili drugih država”. Naravno u slučaju generalnog pravila kojime se lagano mogu zabraniti određene objave postoji pravilo za zabranjivanje “Visoko kontroverznih tema, kao npr. separatizam, sukobi religijskih sekti, sukobi između etničkih grupa,…” Također je zanimljivo da u izjavljenim dokumentima postoji lista 20 zabranjenih vođa to su: Kim Jong-il, Kim Il-sung, Mahatma Gandhi, Vladimir Putin, Donald Trump, Barack Obama, Kim Jong-un, Shinzo Abe, Park Geun-Hee, Joko Widodo i Narendra Modi. TikTok je na dokumente dao izjavu da su to stari načini reguliranja stranice i da se više ne koriste, danas se koriste lokaliziranim načinima moderacije i lokalnim moderatorima. Također rade na globalnom levelu sa mnogo lokalnih udruga kako bi osigurale da se slijede zakoni svih država u kojima posluju.³⁵ Pitanje je sada, pošto je već prošlo par godina od ovih incidenata, da li se može vjerovati kompaniji ByteDance i Kineskoj Vladi da neće pokušavati voditi cenzuru nad društvenim medijima. Važno je za znati da je TikTok prekršio prava koja ljudi imaju na svojim osobnim podacima, barem u EU, i time najvjerojatnije gubi jako puno kredibiliteta.

³⁵ Hern A. (2019.): Revealed: how TikTok censors videos that do not please Beijing, <https://www.theguardian.com/technology/2019/sep/25/revealed-how-tiktok-censors-videos-that-do-not-please-beijing> (13.8.2022.)

6.ZAKLJUČAK

Dok neke vrste cenzure za zaštitu protiv nasilja, zaštitu djece i ostalih važnih stvari su definitivno prihvatljive u mnogim primjerima koji su navedeni u radu to nije slučaj. Može se reći da je dosta primjera kontroverzno pogotovo dok dođe na način na koje se određene kompanije ponašaju prema podacima svojih korisnika. Moramo razumjeti da na društvenim medijima će nove generacije sadržavati cijeli svoj život, ali također je važno prepoznati da ako se nešto nalazi na društvenom mediju nalazi se u tuđim rukama. Rad je pokazao kroz razne primjere kojih nažalost ima još mnogo da cenzura na društvenim medijima postoji.

Cilj ovog završnog rada bio je proučiti razne pojmove vezane uz zaštitu podataka i cenzuru na društvenim medijima. Kroz rad bili su objašnjeni detaljno pojmovi cenzure, interneta i zaštite podataka osoba. Rad sadrži mnogo primjera na kojima pokušava postaviti moralna pitanja u vezi cenzuriranja određenih sadržaja te prikupljanja podataka korisnika društvenih medija na objektivan način gdje sam čitatelj mora odlučiti da li se slaže sa određenim radnjama ili ne. Važno je napomenuti da rad također zagovara da je cenzura alat, i može se koristiti za dobro ili loše, ovisno o subjektivnom mišljenju osoba,

Proučavanjem cenzure je očito da neka regulativna tijela imaju puno strožiji pristup zabrani određenih informacija. Dok neke zemlje imaju dugoročne ili kratkoročne zabrane na korištenje društvenih medija i samog interneta u mnogim zemljama se provode lakši načini cenzuriranja poput micanja određenih objava i zabrana govora o određenim temama. Važno je zapamtiti da je cenzura na kraju alat koji može biti korišten u bilo koju svrhu smatralo se da je ta svrha dobra ili loša i to je takvo i moje mišljenje kao autor ovog rada. Cenzuru ne smatram nečime što se može opisati dobrim ili lošim, to je alat koji u rukama svake osobe će biti korišten na različite načine ovisno o njihovom moralnom kompasu. Dok dođe do nekih logičnih stvari kao zaštita osobnih podataka i autorskih prava tu je cenzura potrebna i vjerujem da većina ljudi neće imati problema, ali dok dođe do makivanja kritika i osobnih mišljenja pojedinaca onda je cenzura po mojem mišljenju korištena kao način uništavanja slobode govora i ljudske slobode općenito.

7. POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Green J., Karolides J. N., (2005): "Encyclopedia of Censorship, New Edition", Facts on File, New York

Propisi:

1. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. NN 111/21
2. Zakon o tajnosti podataka. NN 79/2007

Članci u časopisima:

1. Hebrang Grgić, Ivana. (2000). Zakoni o tisku u Hrvatskoj od 1945. do danas. Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 43(3). pp. 117-134. ISSN 0507-1925

Internetski Izvori:

1. Usg.edu, A Brief History of the Internet, https://www.usg.edu/galileo/skills/unit07/internet07_02.phtml (1.8.2022.)
2. CERN, A short history of the Web, <https://home.cern/science/computing/birth-web/short-history-web#:~:text=Tim%20Berners%2DLee%2C%20a%20British,and%20institutes%20around%20the%20world.> (1.8.2022.)
3. History Computer (2022): Web 2.0 Explained: Everything you need to know, <https://history-computer.com/web-2-0/> (1.8.2022.)
4. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, Leksikografski zavod Miroslav Krleža (2021.) :Cenzura, <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=11246> (1.8 2022.)
5. Hrvatski Jezični Portal, Cenzura, https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=f11uXhU%3D (1.8.2022.)
6. Vaz C. (2021): India's porn ban and everything you need to know about it in 2021., <https://www.bingedaily.in/article/indias-porn-ban-and-everything-you-need-to-know-about-it-in-2021> (1.8.2022.)
7. Davis J. (2021): Disney Bows to China, Censors Its Own Content, <https://www.westernjournal.com/disney-bows-china-censors-content/> (2.8.2022.)
8. Intersoft consulting, Chapter 1 GDPR Subject-matter and objectives, <https://gdpr-info.eu/art-1-gdpr/> (3.8.2022.)

9. Intersoft Consulting, Chapter 2 GDPR, <https://gdpr-info.eu/chapter-2/> (3.8.2022.)
10. Intersoft consulting, Chapter 3. GDPR, <https://gdpr-info.eu/chapter-3/> (3.8.2022.)
11. Intersoft consulting, Chapter 4 GDPR, <https://gdpr-info.eu/chapter-4/> (4.8.2022.)
12. Intersoft consulting, Chapter 5 GDPR, <https://gdpr-info.eu/chapter-5/> (4.8.2022.)
13. Intersoft consulting, Chapter 6 GDPR, <https://gdpr-info.eu/chapter-6/> (4.8.2022.)
14. Intersoft consulting, Chapter 7 GDPR, <https://gdpr-info.eu/chapter-7/> (4.8.2022.)
15. Intersoft consulting, Chapter 8 GDPR, <https://gdpr-info.eu/chapter-8/> (4.8.2022.)
16. Intersoft consulting, Chapter 9 GDPR, <https://gdpr-info.eu/chapter-9/> (5.8.2022.)
17. Intersoft consulting, Chapter 10 GDPR, <https://gdpr-info.eu/chapter-10/> (5.8.2022.)
18. Intersoft consulting, Chapter 11 GDPR, <https://gdpr-info.eu/chapter-11/> (5.8.2022.)
19. Tor Project, History, <https://www.torproject.org/about/history/> (5.8.2022.)
20. Leetaru K. (2018): What Does It Mean For Social Media Platforms To „Sell“ Our Data?, <https://www.forbes.com/sites/kalevleetaru/2018/12/15/what-does-it-mean-for-social-media-platforms-to-sell-our-data/> (10.8.2022)
21. Worldpopulationreview.com: Facebook users by country 2022, <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/facebook-users-by-country> (12.8.2022.)
22. Meta (2021.): How Facebook's third-party fact-checking program works, <https://www.facebook.com/formedia/blog/third-party-fact-checking-how-it-works> (12.8.2022.)
23. Nix N. (2021.): Facebook Removed 20 Milion Pieces of Covid-19 Misinformation, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-08-18/facebook-removed-20-million-pieces-of-covid-19-misinformation> (12.8.2022.)
24. Wise J. (2022): How many videos are on youtube in 2022?, <https://earthweb.com/how-many-videos-are-on-youtube/#:~:text=YouTube%20in%202022%3F-,How%20many%20videos%20are%20on%20YouTube%3F,million%20channels%20on%20the%20platform.> (12.8.2022.)
25. Youtube.com, Youtube Kids, <https://www.youtube.com/kids/> (12.8.2022.)
26. Voanews (2021): Youtube says it has removed 1 milion „Dangerous“ Videos on COVID, https://www.voanews.com/a/silicon-valley-technology_youtube-says-it-has-removed-1-million-dangerous-videos-covid/6209986.html (12.8.2022.)
27. Periwal A. S. (2022): Youtube bans controversial Minecraft YouTuber LionMaker, <https://www.sportskeeda.com/esports/youtube-bans-controversial-minecraft-youtuber-lionmaker> (12.8.2022.)

28. Onder C (2022.): YouTube CEO explains why the dislike button was removed, <https://comicbook.com/gaming/news/youtube-ceo-explains-why-dislike-button-removed/> (12.8.2022.)
29. Mccall V. (2021): What is WeChat?, <https://www.businessinsider.com/what-is-wechat> (13.8.2022.)
30. Goclickchina.com (2022.): 10 unusually sensitive topics in China and how to talk about them, <https://www.goclickchina.com/blog/10-unusually-sensitive-topics-banned-in-china/> (13.8.2022.)
31. Adchina.io, Douyin vs TikTok, <https://www.adchina.io/douyin-vs-tiktok/> (13.8.2022.)
32. Touma R. (2022): TikTok has been accused of „aggressive“ data harvesting. Is your information at risk?, <https://www.theguardian.com/technology/2022/jul/19/tiktok-has-been-accused-of-aggressive-data-harvesting-is-your-information-at-risk> (13.8.2022.)
33. Hern A. (2019.): Revealed: how TikTok censors videos that do not please Beijing, <https://www.theguardian.com/technology/2019/sep/25/revealed-how-tiktok-censors-videos-that-do-not-please-beijing> (13.8.2022.)
34. Surfshark.com, Social Media bans, <https://surfshark.com/research/internet-censorship/social-media> (25.8.2022.)

8. POPIS ILUSTRACIJA

Slike:

1. Korisnici interneta srpanj 2022., <https://datareportal.com/global-digital-overview#:~:text=A%20total%20of%205.03%20billion,12%20months%20to%20July%202022.> (1.8.2022.)
2. 25 najpopularnijih društvenih medija, <https://www.semrush.com/blog/most-popular-social-media-platforms/> (11.8.2022)
3. Stanje blokade Facebook-a 2022., <https://surfshark.com/research/internet-censorship/social-media> (25.8.2022.)

IZJAVA O AUTORSTVU

OBRAZAC 5

IZJAVA O AUTORSTVU

Ja, ANTONIO HRVOIĆ

izjavljujem da sam autor/ica završnog/diplomskog rada pod nazivom

CENZURA U DRUŠTVENIM MEDIJIMA

Svojim vlastoručnim potpisom jamčim sljedeće:

- da je predani završni/diplomski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija,
- da su radovi i mišljenja drugih autora/ica, koje sam u svom radu koristio/la, jasno navedeni i označeni u tekstu te u popisu literature,
- da sam u radu poštivao/la pravila znanstvenog i akademskog rada.

Potpis studenta/ice

Antonio Hrvoić

OBRAZAC 6**ODOBRENJE ZA POHRANU I OBJAVU
ZAVRŠNOG/DIPLOMSKOG RADA**Ja ANTONIO HRVOIĆ

dajem odobrenje za objavljivanje mog autorskog završnog/diplomskog rada u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Veleučilišta u Virovitici te u javnoj internetskoj bazi završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice bez vremenskog ograničenja i novčane nadoknade, a u skladu s odredbama članka 83. stavka 11. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17).

Potvrđujem da je za pohranu dostavljena završna verzija obranjenog i dovršenog završnog/diplomskog rada. Ovom izjavom, kao autor navedenog rada dajem odobrenje i da se moj rad, bez naknade, trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim:

- a) široj javnosti
b) studentima i djelatnicima ustanove
c) široj javnosti, ali nakon proteka 6 / 12 / 24 mjeseci (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

Potpis studenta/ice

Antonio HrvoićU Virovitici, 2022.

**U slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem završnom/diplomskom radu, podnosi se pisani obrazloženi zahtjev.*